

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Seimo
2021 m. d.
nutarimu Nr.

NACIONALINĖ DARBOTVARKĖ KORUPCIJOS PREVENCIJOS KLAUSIMAIS 2022–2033 METAMS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Europos Komisijos 2020 m. teisės viršenybės ataskaitoje (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1602579986149&uri=CELEX%3A52020SC0314>) pabrėžiama, kad kova su korupcija yra vienas iš valstybės demokratijos ir teisės viršenybės garantų.

2. Nacionalinio saugumo strategijoje korupcija apibrėžiama kaip grėsmė nacionaliniam saugumui, galinti kenkti teisėtiems asmenų ir valstybės interesams, pažeisti įstatymo viršenybės principą, mažinti piliečių pasitikėjimą demokratinėmis vertybėmis bei demokratinėmis valdžios institucijomis ir valstybės patrauklumą užsienio investuotojams.

3. Pasaulio ekonomikos forumo vertinimu, korupcijos žala siekia iki 5 proc. pasaulio bendrojo vidaus produkto. Pasaulio banko skaičiavimais, verslas ir gyventojai kasmet kyšiams išleidžia daugiau nei 1000 mlrd. USD (<https://www.un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm>).

4. Europos Parlamento užsakymu „RAND Europe“ instituto 2016 m. atlikto tyrimo duomenimis, dėl korupcijos žalos Europos Sąjunga (toliau – ES) kasmet potencialiai netenka 817–990 mlrd. eurų, t. y. minėta žala siekia 4,9–6,3 proc. Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto (https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579319/EPRS_STU%282016%29579319_EN.pdf), o atsižvelgiant į Korupcijos suvokimo indekso rezultatus Lietuvoje korupcijos rizika galėtų būti įvertinta iki 4,491 mlrd. eurų (11,42 proc. bendrojo vidaus produkto).

5. Nacionalinė darbotvarkė korupcijos prevencijos klausimais 2022–2033 metams (toliau – Darbotvarkė), pakeičianti Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija 2015–2025 m. programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 m. programos patvirtinimo“ (toliau – Programa), įgyvendina Nacionalinio saugumo strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, įtvirtintus valstybės nacionalinio saugumo sistemos plėtros prioritetus ir ilgalaikius uždavinius, užtikrina jos tęstinumą bei kartu sudaro prielaidas siekti kokybinių pokyčių antikorupcinėje politikoje.

6. Darbotvarkė rengiama siekiant įgyvendinti esminius pokyčius mažinant korupciją, nuosekliai ir kompleksiskai valstybėje formuoti korupcijai atsparią aplinką. Procesai susiję su progresu kovojant su korupcija, darantys poveikį visuomenės brandai, ekonomikai, valstybės valdymui ir teisingumui, padės užtikrinti ir nacionalinio saugumo interesus.

7. Darbotvarkė parengta atsižvelgiant į Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, taip pat į 2021–2030 metų nacionalinį pažangos planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą, tarptautinius teisės aktus kovos su korupcija

sirtyje, aplinkos analizę, sociologinių tyrimų rezultatus, visuomenės, valstybės ir savivaldybių įstaigų pateiktus pasiūlymus bei tarptautinę praktiką.

II SKYRIUS

KORUPCIJOS KONTROLĖ, PREVENCIJA IR ANTIKORUPCINIO ŠVIETIMO ESAMA BŪKLĖ

PIRMASIS SKIRSNIS

KORUPCIJOS TEISINIS APIBRĖŽIMAS IR KONTROLĖ

Korupcijos kriminalizavimas

8. Nacionalinėje baudžiamojoje teisėje kriminalizuojamas asmens pažadėjimas, siūlymas ar davimas bet kokio neteisėto atlygio valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojui, taip pat valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojui tiesioginis ar netiesioginis prašymas arba bet kokio neteisėto atlygio sau ar kitam asmeniui priėmimas, arba pasiūlymo ar pažado dėl tokio atlygio už tam tikrų funkcijų vykdymą ar nevykdymą, taip pat už išimtinę padėtį ar palankumą priėmimas, taip pat asmens pažadėjimas, siūlymas ar davimas bet kokio neteisėto atlygio bet kuriam asmeniui, kuris teigia galįs daryti įtaką valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojui sprendimams, taip pat asmens, kuris teigia galįs daryti įtaką valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojui sprendimams, tiesioginis ar netiesioginis prašymas arba bet kokio neteisėto atlygio priėmimas, arba pasiūlymo ar pažado dėl tokio atlygio priėmimas, taip pat bendrininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas.

9. Į korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų kategoriją patenka kyšininkavimas, prekyba poveikiu, piktnaudžiavimas ir kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ir kitiems asmenims naudos. Korupcinio pobūdžio veikoms priskiriamos ir veikos, kuriomis siekiama nuslėpti korupcines veikas. Už korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų padarymą atsako ne tik valstybės tarnautojai, bet ir fiziniai bei juridiniai asmenys.

10. Siekiant suderinti Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus su 1997 m. lapkričio 21 d. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos konvencijos dėl kovos su užsienio šalių pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius reikalavimais, 2016–2017 metais parengti ir priimti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimai, kuriais išplėstos atsakomybės už korupcinio pobūdžio nusikaltimus taikymo ribos. Nustatyta, kad juridinis asmuo gali atsakyti ir tais atvejais, kai fizinis asmuo už jo padarytą veiką yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės arba nėra traukiamas į ją dėl kitų priežasčių. Baudžiamajame kodekse taip pat įtvirtinta, kad juridinis asmuo atsako ne tik tais atvejais, kai jo darbuotojas ar įgaliotas atstovas nusikalstamą veiką padaro dėl savo vadovo nepakankamos priežiūros ar kontrolės, bet ir jam nurodžius ar leidus. Taip pat numatyta, kad juridinis asmuo gali atsakyti ir už jo kontroliuojamo ar jam atstovaujančio kito juridinio asmens pirmiau nurodyto juridinio asmens naudai padarytą veiką. Baudžiamajame kodekse taip pat tiesiogiai numatyta, jog baudžiama už kyšio davimą tiek tiesiogiai (pačiam duodant), tiek per tarpininką.

11. Turto konfiskavimo tikslais Baudžiamajame kodekse apibrėžta, kad papirkimo rezultatu pripažįstamas tiesiogiai ar netiesiogiai gautas bet kokio pavidalo turtas, įskaitant turčinę naudą, atsiradusią dėl pageidaujamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikimo ar neveikimo vykdant įgaliojimus, nesvarbu, ar nauda gauta vykdant veiklą, kuria teisės aktų nustatyta tvarka gali būti verčiamasi teisėtai, ar ne. Papildomas prielaidas pajamoms iš korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų paimiti sukuria ne tik neteisėto praturtėjimo kriminalizavimas, bet ir 2020 m. priimtas Lietuvos Respublikos civilinio turto konfiskavimo įstatymas, kuriuo įtvirtintas civilinio

turto konfiskavimo institutas ir reglamentuoti civilinio turto konfiskavimo teisiniai pagrindai, sąlygos ir tvarka.

Institucinė korupcijos kontrolės sistema

12. Šalyje veikia institucijų, vykdančių baudžiamąjį persekiojimą dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, sistema bei sukurtas šių institucijų sąveikos mechanizmas.

13. Nuo 1997 m. veikia specializuota antikorpucinė teisėsaugos institucija – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, vykdanči baudžiamąjį persekiojimą dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, kriminalinę žvalgybą, korupcijos prevenciją, antikorpucinį visuomenės švietimą ir informavimą, analitinę antikorpucinę žvalgybą. Specialiųjų tyrimų tarnyba atskaitinga Lietuvos Respublikos Prezidentui ir Lietuvos Respublikos Seimui. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme nurodoma, jog Specialiųjų tyrimų tarnyba kartu su Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentu priskiriama prie nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų.

14. Visose teisėsaugos institucijose: Policijos departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos muitinėje, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, veikia imuniteto padaliniai, vykdančys prevenciją, kriminalinę žvalgybą ir baudžiamąjį persekiojimą.

15. Institucinė sąveika vyksta vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis bei kriminalinės žvalgybos institucijų ir Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros susitarimu dėl bendradarbiavimo ir kriminalinės žvalgybos veiksmų koordinavimo.

16. Bylose dėl korupcinių nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą paprastai organizuoja ir jam vadovauja apygardų prokuratūrų organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyrių prokurorai, ypač svarbiose tokio pobūdžio bylose – Generalinės prokuratūros organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorai.

17. Prie korupcijos kontrolės prisideda ir tokios institucijos kaip Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK), Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK), Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, Generalinės prokuratūros Vidaus tyrimų skyrius, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei tarnautojai.

Pranešėjų apsauga

18. 2017 m. priimtas Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas, kurio nuostatos taikomos tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose. Yra sudarytas pagrindinių pranešėjų apsaugos, skatinimo ir pagalbos priemonių sąrašas bei išdėstyta, kaip šios priemonės gali būti taikomos. Įtvirtintas draudimas prieš asmenį, kuris pateikė informaciją apie pažeidimą, imtis drausminio poveikio priemonių, atleisti jį iš darbo ar tarnybos, perkelti į žemesnes pareigas ar į kitą darbo vietą arba taikyti bet kurias kitas neigiamo poveikio priemones, kurių sąrašas nėra baigtinis. Nustatytos pranešėjų teisinės gynybos priemonės ir numatyta galimybė finansiškai skatinti pranešėjus. Taip pat įtvirtinta, kad pranešėjas, dalyvavęs darant pažeidimus ir apie tai pranešęs kompetentingai institucijai, tam tikrų teisės aktų nustatyta tvarka galėtų būti atleidžiamas nuo atsakomybės už dalyvavimą darant pažeidimus. Įtvirtinta imperatyvi norma, kad įstaigose ir įmonėse, kuriose yra daugiau nei 50 darbuotojų, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės

nustatyta tvarka ir reikalavimais, turi būti įdiegti vidiniai informacijos apie pažeidimus teikimo kanalai ir užtikrinamas jų funkcionavimas.

19. Kompetentinga institucija, kuri priima pranešimus ar pateiktą informaciją apie pažeidimus, juos pagal kompetenciją nagrinėja arba perduoda nagrinėti kitoms institucijoms, taip pat koordinuoja pranešėjų apsaugos ir pagalbos jiems procesą pagal Pranešėjų apsaugos įstatymą, paskirta Lietuvos Respublikos prokuratūra.

20. 2018 m. Vyriausybės nutarimu patvirtinti įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai - Atlyginimo pranešėjams už vertingą informaciją tvarkos aprašas, Kompensavimo pranešėjams už patiriamą neigiamą poveikį ar galimus padarinius dėl pateikto pranešimo tvarkos aprašas, Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos aprašas.

ANTRASIS SKIRSNIS KORUPCIJAI ATSPARIOS APLINKOS KŪRIMAS

Korupcijos prevencijos teisinis reglamentavimas

21. 2002 m. Seimui priėmus Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą, korupcijos prevencija reglamentuota atskiru įstatymu.

22. Korupcijos prevencijos įstatymas nustato pagrindinius korupcijos prevencijos ir nacionalinio saugumo stiprinimo mažinant korupcijos keliamas grėsmes principus, tikslus ir uždavinius viešajame ir privačiame sektoriuose, korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonės ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje.

23. Pagrindiniai korupcijos prevencijos uždaviniai yra kurti korupcijai atsparią aplinką, prisidėti prie Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir gynybos stiprinimo, didinti antikorupcinį sąmoningumą, sistemiškai ir koordinuotai šalinti korupcijos rizikos veiksnius, mažinti korupcijos riziką, sukurti korupcijos prevencijos subjektų sistemą ir sudaryti sąlygas darniam jų veikimui, diegti priemones, kurios būtų proporcingos korupcijos mastui ir paplitimui, skatinti į korupcijos prevenciją įsitraukti privataus sektoriaus subjektus ir visuomenę, skatinti skaidrų, sąžiningą ir atvirą administracinių, viešųjų ir kitų paslaugų teikimą.

24. Korupcijos prevencijos įstatymas apibrėžia korupcijos prevencijos teisinius pagrindus, principus, priemones, tikslus ir uždavinius, juo siekiama kurti antikorupcinę aplinką Lietuvoje, didinti visuomenės, verslo ir viešojo sektoriaus antikorupcinį potencialą. Skatinama subjektų savanoriška veikla ir įsitraukimas, siekiama užtikrinti, kad kiekvienas viešojo sektoriaus subjektas asmeniškai imtųsi pakankamų veiksmų kuriant antikorupcinę aplinką, būtų diegiamos naujos korupcijos prevencijos priemonės ir tobulinamos pasiteisinusios.

Korupcijos prevencijos programos ir jų įgyvendinimas

25. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. IX-711 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ patvirtinta pirmoji Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, o 2015 m. patvirtinta šiuo metu galiojanti Programa.

26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 648 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ patvirtintas Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstitucinis veiklos planas (toliau – TVP).

27. Valstybės institucijų veiklą kovos su korupcija srityje koordinuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisija kovai su korupcija koordinuoti, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 21 d. nutarimu Nr. 1188 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisijos kovai su korupcija koordinuoti sudarymo“ (toliau – Komisija kovai su korupcija koordinuoti), kuriai vadovauja Ministras Pirmininkas.

28. Programos strateginis tikslas – sumažinti korupcijos mastą, padidinti skaidrumą, atvirumą viešajame ir privačiame sektoriuose.

29. Vertinant faktinę su korupcija susijusią patirtį Lietuvoje, 2015–2019 m. Programos įgyvendinimo laikotarpiu įvyko reikšmingas teigiamas pokytis. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ (<https://stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvas-korupcijos-zemelapis/7437>) duomenimis faktinis gyventojų, įmonių vadovų ir valstybės tarnautojų kyšininkavimas, vertinant kyšio davimą per penkerius metus, visuomenėje sumažėjo nuo 31 proc. iki 16 proc. Planuotas 2019 m. pasiekti kriterijus – 20 proc. 2020 m. rodiklis siekia 15 proc. ir rodo mažėjimo tendenciją.

30. Vis dėlto Lietuvai nepavyko pasiekti Programoje užsibrėžto tikslo – iki 2019 m. tarptautinės organizacijos „Transparency International“ tyrime „Korupcijos suvokimo indeksas“ (toliau – KSI) pasiekti numatyto 65 balų vertinimo. 2019 m. Lietuvos KSI įvertis siekė 60 balų (tai yra tik vienu balu daugiau nei 2015 m.), 2020 m. įvertis išliko toks pats – 60 balų.

31. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys rodo, kad Lietuvos gyventojai, verslininkai ir valstybės tarnautojai vis dar laikosi nuomonės, jog kyšis padeda spręsti problemas. Tarpiniai vertinimo rodikliai atskleidžia, kad taip manančiųjų 2019 m. buvo 46 proc., o planuotas 2019 m. pasiekti 45 proc. rodiklis 2020 m. padidėjo iki 53 proc.

32. Pasibaigus TVP įgyvendinimo laikotarpiui, atlikus Programos 2015–2019^om. vykdymo stebėsenos vertinimą (<https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>), Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1232 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ patvirtino Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020 – 2022 metų tarpinstitucinį veiklos planą.

33. Nepaisant palyginti didelio įgyvendintų priemonių skaičiaus, korupcinė situacija veikiama gana fragmentiškai, pažanga prioritetinėse srityse nėra pakankama, daugelis jų vis dar yra probleminės. Esminė priežastis, dėl kurios nepavyko pasiekti Programoje numatytų rezultatų, – formalus viešojo sektoriaus subjektų požiūris, planuojamos deklaratyvos priemonės, nesudaranti prielaidų esminiams pokyčiams.

34. Vertinant Lietuvos antikorupcinės aplinkos pokyčius 2015–2020 m. laikotarpiu, pastebėtina, kad valstybės rodikliai artėja prie ES narių vidutinio vertinimo. Pasaulio banko tyrime „Pasauliniai valdymo rodikliai“ Lietuvai skirtas korupcijos kontrolės rodiklio įvertis siekė 71 balą ir buvo 7 balais žemesnis nei vidutiniškas ES valstybėse, o 2019 m. rodiklis siekė 75 balus ir nuo ES vidurkio atsiliko tik 2 balais (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/>). Tarptautinės organizacijos „Transparency International“ tyrime „Korupcijos suvokimo indeksas“ šiuo požiūriu Lietuvos atotrūkis nuo ES valstybių 2016 m. buvo 6 balai, 2020 m. – 4 balai (<https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>).

35. Atkreiptinas dėmesys, kad vertinamuoju laikotarpiu itin reikšmingai sumažėjo su kyšininkavimu susijusi reikšmė. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis, 2020 m. kyši teko duoti 9 proc. gyventojų, t. y. nuo 2014 metų gyventojų kyšininkavimo patirtis sumažėjo 2,7 karto (2014 m. – 24 proc.). Europos Komisijos verslo įmonių apklausos duomenimis, tvarkant verslo reikalus, tikimybė susidurti su kyšio prievartavimu sumažėjo 3 kartus (2015 m. – 21 proc., 2019 m. – 7 proc.), o korupcijos kaip kliūties plėtojant verslą vertinimo rodiklis sumažėjo beveik du kartus (2015 m. – 28 proc., 2020 m. – 15 proc.) („Eurobarometras Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“).

36. Reikšmingų pokyčių neįvyko stiprinant gyventojų ir įmonių vadovų antikorupcinį potencialą. Vertinamuoju laikotarpiu nusiteikusių pranešti apie korupciją gyventojų dalis liko beveik tokia pati (gyventojų tikslinėje grupėje 2014 m. – 18 proc., 2020 m. – 19 proc.), o įmonių vadovų tikslinėje grupėje ši dalis mažėjo (2014 m. – 36 proc., 2020 m. – 28 proc.). Norinčiųjų įsitraukti į antikorupcines veiklas mažėjo tiek gyventojų, tiek įmonių vadovų grupėse (gyventojų tikslinėje grupėje 2014 m. – 12 proc., 2020 m. – 8 proc., įmonių vadovų tikslinėje grupėje 2014 m. – 21 proc., 2020 m. – 8 proc.). Teigiamų pokyčių pastebima tik kalbant apie valstybės tarnautojų antikorupcinį potencialą – apie korupciją nusiteikusių pranešti tarnautojų dalis išaugo 24 proc. ir 2020 m. siekė 53 proc., norinčiųjų dalyvauti antikorupcinėje veikloje padaugėjo 6 proc. ir 2020 m. buvo 28 proc.

Interesų konfliktų valdymas ir lobistinės veiklos reglamentavimas

37. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) pabrėžia, kad nors interesų konfliktas iš esmės nėra korupcinis nusikaltimas, korupcija neišvengiamai atsiranda tada, kai konfliktai tarp valstybės tarnautojų privačių interesų ir viešųjų pareigų sprendžiami netinkamai arba nesprendžiami apskritai.

38. Valstybės tarnautojai, Seimo ir Vyriausybės nariai, kiti viešojo sektoriaus pareigūnai privalo vengti bet kokio interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekeltų abejonių dėl savo sąžiningumo. Tam yra sukurta viešųjų ir privačių interesų konfliktų valdymo sistema.

39. 1997 m. priimtas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas, 2019 m. išdėstytas nauja redakcija. Šio įstatymo paskirtis – sudaryti sąlygas atskleisti valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų ir kitų šiame įstatyme nurodytų asmenų privačius interesus, užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, bei užkirsti kelią kilti interesų konfliktams ir plisti korupcijai. Aktualių deklaracijų duomenys yra vieši. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymu draudžiama deklaruojantiems asmenims dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip juos paveikti ar bandyti paveikti, arba atlikti kitas tarnybines pareigas, jeigu jos yra susijusios su asmens privačiais interesais. Deklaracijose teikiams duomenims rinkti, kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti ir teikti įsteigtas Privačių interesų registras.

40. 2000 m. priimtas Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas, 2020 m. išdėstytas nauja redakcija, reglamentuoja lobistinę veiklą, jos priežiūrą ir atsakomybę už lobistinės veiklos pažeidimus, apibrėžia lobistų teises ir pareigas, valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, pareigas, nurodo atvejus, kokia veikla nelaikoma lobistine, reguliuoja lobistinės veiklos priežiūrą. Lobistinės veiklos įstatymu siekiama užtikrinti lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą, užkirsti kelią neteisėtai lobistinei veiklai.

41. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo ir Lobistinės veiklos įstatymo priežiūrai užtikrinti Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. nutarimu Nr. VIII-1332 „Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos“, įkurta VTEK. 2008 m. priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas, kuris 2019 m. išdėstytas nauja redakcija. VTEK paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etiškai tarnautų žmonėms. VTEK taip pat prižiūri, kaip įgyvendinamas ir Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodeksas.

42. VTEK, atlikdama savo funkcijas ir priimdama sprendimus, yra nepriklausoma ir veikia pagal įstatymuose nustatytus įgaliojimus. Valstybės politikams, pareigūnams, politinėms partijoms, valstybės tarnautojams, asociacijoms, kitiems juridiniams ar fiziniams asmenims draudžiama kištis į komisijos veiklą.

Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimas

43. Lietuvoje politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo procedūros ir atskaitomybė gana griežtai reglamentuoti, yra sukurta politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo bei finansinės veiklos kontrolės sistema. Juridiniams asmenims uždrausta bet kokia forma teikti paramą politinėms partijoms ar politinių kampanijų dalyviams, taip pat griežtai reglamentuoti politinės reklamos klausimai. Pagal politinių kampanijų finansavimo teisinio reguliavimo, finansavimo viešinimo ir informacijos prieinamumo kriterijus Lietuva šiuo metu yra tarp pažengusių valstybių („transparency.org“ sąrašė minimos šios valstybės: Prancūzija, Lietuva, Kosta Rika, Jungtinė Karalystė, Singapūras, Airija, Kanada, Norvegija, Pietų Korėja, Gruzija, Portugalija, Belgija, Čekija, Suomija).

44. Įstatymų nustatyta tvarka ir formomis politinių partijų ir politinių organizacijų, politinių kampanijų finansavimą kontroliuoja VRK. VRK yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo bei vykdymo valstybės institucija, įstatymų nustatyta tvarka vykdanči ir organizuojanti Seimo, Prezidento ir savivaldybių tarybų rinkimus, taip pat referendumus. Nuo 2002 m. VRK teisinę padėtį, uždavinius, įgaliojimus, veiklos principus, taip pat jos sudarymo, darbo organizavimo tvarką ir finansavimą ėmė reglamentuoti atskiras teisės aktas – Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas.

45. Siekiant mažinti korupcijos rizikas, susijusias su neteisėtu politinių partijų finansavimu ir poveikiu politiniams procesams, įtakos turės nuo 2020 m. įsigalioję Baudžiamojo kodekso pakeitimai, kuriais kriminalizuotas neteisėtas politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimas, taip pat Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo ir susijusių teisės aktų pakeitimai, kuriais išplėstas politinių partijų, turinčių teisę gauti asignavimus iš valstybės biudžeto, ratas bei pakeista tų asignavimų skyrimo tvarka, nustatyti griežtesni reikalavimai, susiję su partijos nario įnašų teikimu bei partijos lėšų laikymu ir atsiskaitymu jomis, sustiprinti ir išplėsti VRK įgaliojimai tiriant su finansavimu susijusius pažeidimus, įtvirtinta galimybė už šiurkščius įstatymo pažeidimus nutraukti valstybės asignavimų ar jų dalies skyrimą, už politinės partijos ar politinės kampanijos finansavimą neturint tam teisės ar tokių lėšų panaudojimą numatyta administracinė bei baudžiamoji atsakomybė, taip pat detalizuota politinės kampanijos įsiskolinimų padengimo tvarka.

Antikorupcinis švietimas

46. 2003 m. gruodžio 10 d. Meridoje pasirašytoje Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją (toliau – Konvencija prieš korupciją) antikorupcinis švietimas yra įvardijamas kaip vienas iš esminių pagrindų stiprinant viešąjį sektorių valstybėse. Šioje konvencijoje išskiriama visuomenės dalyvavimo antikorupcinėje veikloje svarba. Viena iš pagrindinių rekomenduojamų krypčių – visuomenės švietimo programų, įskaitant vidurinių ir aukštųjų mokyklų programas, įgyvendinimas.

47. Siekiant įtraukti dar daugiau subjektų į antikorupcinės aplinkos kūrimą, labiau sutelkti korupcijos prevencijos specialistus, skatinti jų tarpusavio bendradarbiavimą, 2020 m. Lietuvoje įkurta „Skaidrumo akademija“ – gerosios antikorupcinės praktikos mainų vieta, kurioje didžiausią patirtį sukaupe ir aukščiausią kompetenciją turintys ekspertai dalijasi patirtimi ir patarimais, kaip organizacijoje kurti korupcijai atsparią aplinką (<https://skaidrumoakademija.lt/>). „Skaidrumo akademijos“ gerųjų patirčių mainus inicijavo Prezidentas, o susijusias veiklas organizuoja Specialiųjų tyrimų tarnyba.

48. Šalyje antikorupcinio švietimo veikla vykdoma ir plėtojama atsižvelgiant į geriausias užsienio valstybių pavyzdžius ir pasiteisinusias praktikas. Švietimo veikla orientuojama į tris visuomenės grupes: valstybės tarnautojus (ir jiems prilyginamus asmenis), jaunimą (vyresniųjų klasių moksleiviai, studentai, nevyriausybinės jaunimo organizacijos) ir verslo atstovus.

49. Šiuo metu aktyviausiai įskaitant į skaidrumo iniciatyvas visuomenės grupė yra valstybės tarnautojai. Jų aktyvumą lemia didelis dėmesys antikorupcinės aplinkos kūrimui.

50. Siekiant sistemiskai ugdyti antikorupcines nuostatas viešajame sektoriuje orientuojamasi į išliekamąją vertę turinčių priemonių kūrimą, už korupcijos prevenciją institucijose atsakingų tarnautojų mokymą, organizacijų vadovų asmeninių pavyzdžių pasitelkimą kuriant antikorupcinę aplinką, saugių pranešimo kanalų kūrimą ir užtikrinimą.

51. Antikorupcinis ugdymas tarp jaunimo įgyvendinamas ne tik tiesiogiai bendraujant (per pamokas ir paskaitas), bet pasitelkiant ir kitas sąmoningumą skatinančias priemones, pavyzdžiui: komiksus, animuotą vaizdo medžiagą, interaktyvias mokymo priemones. Sukurtos priemonės jaunimui pateikiamos patraukliais metodais ir siekiant, kad moksleiviai ar studentai turėtų kuo daugiau pasirinkimo galimybių ugdyti kompetencijas, susijusias su skaidrumu ar jo skatinimu.

52. Formuojant verslo antikorupcines nuostatas prioritetas teikiamas finansinės naudos, susijusios su skaidrumu, aspektui ir praktiniams pavyzdžiams, o siekiant padėti verslui kurti antikorupcinę aplinką yra parengtas Antikorupcijos vadovas verslui (<https://www.stt.lt/doclib/kcwv6ed9sbemu4rvaudt786zggqbmzk9f>).

TREČIASIS SKIRSNIS TARPTAUTINĖ APLINKA

ES iniciatyvos

53. 1997 m. birželio 25 d. konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnio 2 dalies c punktu (toliau – Konvencija), siekiama, kad kiekviena ES šalis imtųsi priemonių, reikalingų korupcijai, susijusiai su Europos bei ES šalių nacionaliniais pareigūnais, kriminalizuoti ir ES šalių teisminei bendradarbiavimui šioje srityje užtikrinti, o savo nacionalinėje teisėje įmonių vadovams ar kitiems asmenims, turintiems įgaliojimus priimti sprendimus įmonėje ar kontroliuoti jos veiklą, nustatytą baudžiamąją atsakomybę už Konvencijoje nurodytus korupcijos atvejus, kai tai padaro jiems pavaldus įmonės vardu veikiantis asmuo.

54. 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatiniu sprendimu [2003/568/TVR](#) dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje kriminalizuojama tiek aktyvioji, tiek pasyvioji korupcija.

55. 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis nustatomos būtiniausias taisyklės dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų kovojant su minėta ir kita neteisėta veikla apibrėžties, siekiant sustiprinti apsaugą nuo tiems finansiniams interesams kenkiančių nusikalstamų veikų laikantis ES *acquis communautaire* šioje srityje. Vadovaudamasi Direktyva (ES) 2017/1371, valstybės narės imasi priemonių, užtikrinančių, kad tyčinė pasyvioji ir aktyvioji korupcija būtų laikoma nusikalstama veika. Direktyva (ES) 2017/1371 reikalauja, kad juridiniai asmenys už nusikalstamas veikas, numatytas šioje direktyvoje, būtų traukiami teisinėn atsakomybėn.

56. 2020 m. rugsėjo 30 d. Europos Komisija paskelbė pirmąją ES masto teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą (https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en), į kurią įtraukta kiekvienos valstybės narės pateikta informacija ir apžvelgiami teigiami ir neigiami pokyčiai visoje ES ir kurioje nagrinėjami keturi teisinės valstybės principo pagrindai: nacionalinės teisingumo sistemos, kovos su korupcija sistemos, žiniasklaidos pliuralizmas ir laisvė bei kiti su „stabdžių ir atsvarų“ sistema susiję instituciniai klausimai, būtini veiksmingai demokratinio valdymo sistemai užtikrinti.

57. Svarbu tai, kad į kovą su korupcija žvelgiama kaip į reikšmingą ir savarankišką teisinės valstybės (teisės viršenybės) principo elementą greta veiksmingos teisingumo sistemos ir žiniasklaidos laisvės. Europos Komisija pabrėžia, kad korupcija pažeidžia valstybės ir jos institucijų funkcionavimą bei sukuria prielaidas organizuotam nusikalstamumui. Veiksminga antikorupcinė

sistema, skaidrumas ir integralumas įgyvendinant valstybės valdžią gali sustiprinti teisinę sistemą ir pasitikėjimą valstybės institucijomis.

58. Europos Komisija pažymi, kad kai kurios valstybės, įskaitant Lietuvą, yra sukūrusios detalias kovos su korupcija strategijas, o kitos šalys jas dar tik kuria. Siekiant užtikrinti pažangą, svarbu ne tik strategijų numatymas, bet ir veiksmingas jų įgyvendinimas bei stebėseną.

59. Europos Komisija taip pat pabrėžia, kad institucijos, kurioms patikėta baudžiamojo persekiojimo funkcija, turi dirbti veiksmingai ir nešališkai. Būtina, kad teismai, prokuratūra ir ikiteisminio tyrimo įstaigos būtų aprūpintos reikiamomis lėšomis, žmogiškaisiais išteklių, techninėmis galimybėmis ir specialiosiomis žiniomis. Komisija taip pat pastebi, kad svarbu rasti valstybės pareigūnams suteikiamų privilegijų ir jų imuniteto balansą, kad jais nebūtų prisidengiama siekiant išvengti baudžiamojo persekiojimo už korupcines veikas.

60. Atskiroje 2020 m. rugsėjo 30 d. ataskaitoje, skirtoje Lietuvai (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020SC0314&>), Europos Komisija pažymi, kad Lietuvoje iš esmės įdiegta kovos su korupcija institucinė struktūra. Šiame kontekste atskirai pabrėžiamas pagrindinis Lietuvos Respublikos specialiujų tyrimų tarnybos, kuri savo veikloje derina politikos koordinavimo ir prevencijos kompetenciją ir tyrimo įgaliojimus, vaidmuo.

61. Europos Komisija akcentuoja ir tai, kad kovos su korupcija teisinis reglamentavimas Lietuvoje iš esmės sukurtas. Kriminalizuota pasyvioji ir aktyvioji korupcija, prekyba poveikiu. Šios nuostatos taikomos ir užsienio valstybės pareigūnams. Korupcijos prevencijos įstatymas numato pareigą valstybės tarnautojams pranešti apie korupciją.

62. 2021 m. Europos Komisija patvirtino finansavimą 2021 metų Techninės paramos priemonės remiamam projektui „Veiksmingas nacionalinės antikorupcinės strategijos įgyvendinimas“. Šiame projekte numatyta tarptautinių ekspertų pagalba rengiant Darbotvarkę.

Europos Tarybos iniciatyvos

63. Svarbiausios Europos Tarybos priimtose priemonėse kovojant su korupcija – Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, pasirašyta 1999 m. sausio 27 d. Strasbūre, ir Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos, sudaryta 1999 m. lapkričio 4 d. Strasbūre. Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos ir Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos atspindi Europos Tarybos požiūrį į kovą su korupcija kaip grėsmę demokratinėms vertybėms, teisei valstybei, žmogaus teisėms ir socialinei bei ekonominei pažangai.

64. Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos siekiama suderinti korupcijos kriminalizavimą. Joje taip pat numatytos papildomos baudžiamosios teisės priemonės ir glaudesnis tarptautinis bendradarbiavimas sprendžiant patraukimo baudžiamajon atsakomybėn už korupcinio pobūdžio nusikaltimus klausimus. Baudžiamosios teisės konvencijoje siūloma atsakomybę už tokius nusikaltimus taikyti ir privačiam sektoriui.

65. Civilinės teisės konvencijoje dėl korupcijos apibrėžiamos bendrosios tarptautinės taisyklės, taikomos civilinei teisei ir korupcijai, įpareigojančios valstybes savo vidaus įstatymais numatyti veiksmingas teisių gynimo priemones asmenims, patyrusiems žalą dėl korupcijos, ir suteikiančios jiems galimybę apginti savo teises ir interesus, įskaitant galimybę gauti žalos atlyginimą.

66. Lietuva nuo 1999 m. yra Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupės (GRECO) narė, jos tikslas – stebėti, kaip šalys laikosi Europos Tarybos kovos su korupcija standartų.

Jungtinių Tautų iniciatyvos

67. Konvencija prieš korupciją yra pirmasis visuotinis teisinis instrumentas, skirtas kovai su korupcija. Šalys – Konvencijos prieš korupciją dalyvės – raginamos parengti ir įgyvendinti veiksmingą, koordinuotą antikorupcinę politiką, kuri būtų paremta korupcijos prevencija, tinkamu

korupcijos kriminalizavimu, tarptautiniu bendradarbiavimu ir veiksmingu lėšų, gautų korupcijos būdu, gražinimu. Lietuva Konvenciją prieš korupciją yra ratifikavusi 2006 metų sausio 5 d.

68. Pirmojo vertinimo ciklo Lietuvos vertinimo ataskaita pagal Konvenciją prieš korupciją, patvirtinta 2013 m., ir iš esmės visos Lietuvai pateiktos rekomendacijos yra įgyvendintos (https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Report/2013_10_29_Lithuania_Final_Country_Review_Report.pdf).

69. Lietuva yra įsitraukusi ir į kitų Konvencijos prieš korupciją pagalbinių darbo organų, pavyzdžiui, Prevencijos darbo grupės, veiklą, kurios pagrindinės funkcijos: padėti šalims kaupti ir plėsti žinias, susijusias su korupcijos prevencija; palengvinti valstybėms narėms keitimasi informacija ir patirtimi dėl prevencinių priemonių taikymo ir dalijimasi praktika; padėti skatinti visų susinteresuotųjų šalių ir visuomenės sektorių bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią korupcijai.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos iniciatyvos

70. 2018 m. Lietuva tapo EBPO nare, o dar 2017 m. ratifikavo 1997 m. lapkričio 21 d. Konvenciją dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius (toliau EBPO Konvencija). EBPO Konvencija skirta papirkimui sudarant tarptautinius verslo sandorius užkardyti ir taikoma tik esant aktyviam užsienio valstybės pareigūnų papirkinėjimui. Joje nustatomi standartai, kurie įpareigoja teisiškai ir pagal kuriuos kriminalizuojamas užsienio valstybių pareigūnų papirkinėjimas sudarant tarptautinius verslo sandorius bei numatomos kitos susijusios priemonės jų efektyvumui užtikrinti.

71. EBPO Konvencijos įgyvendinimo priežiūrą vykdo EBPO darbo grupė dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius. 2017 m. patvirtinti Lietuvos pirmojo ir antrojo etapų vertinimo pranešimai (<http://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/lithuania-oecd-anti-bribery-convention.htm>). Darbo grupė pabrėžė, kad Lietuva jau pasiekė reikšmingų pokyčių savo teisinei bazei kovojant su kyšininkavimu užsienyje sustiprinti, tačiau dar reikia įdėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti veiksmingą kovos su kyšininkavimu įstatymų, susijusių su įmonių atsakomybe, vykdymą ir sankcijų už užsienio kyšininkavimą, įskaitant konfiskavimą, taikymą. 2019 m. patvirtintas Lietuvos antrojo etapo pažangos vertinimas, kuriame konstatuota, kad dauguma rekomendacijų Lietuva įgyvendino visiškai arba iš dalies. Kitas Lietuvos vertinimas numatomas 2022 m.

72. Siekiant suderinti Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus su EBPO Konvencijos reikalavimais, 2016 m. priimti Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai. Pakeitimais išplėtos atsakomybės už korupcinio pobūdžio nusikaltimus taikymo ribos. 2017 m. priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, susiję su valstybės valdomų įmonių baudžiamąja atsakomybe, kaltę liečiančiais klausimais, užsienio valstybės ir užsienio valstybės tarnautojų apibrėžimais, atskirų papirkimo nusikaltimo elementų paaiškinimais ir išplėtimu. Taip pat 2017 m. priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, skirti finansinių sankcijų už korupciją veiksmingumui didinti.

73. Lietuva taip pat yra EBPO Rytų Europos ir Centrinės Azijos šalių Antikorupcijos tinklo narė.

III SKYRIUS

DARBOTVARKĖS STRATEGINIS TIKSLAS IR ĮGYVENDINIMO KRYPTYS

74. Darbotvarkės strateginis tikslas – sukurti korupcijai atsparią aplinką viešajame sektoriuje ir versle.

75. Lietuvoje veikia teisinė ir institucinė sistema, galinti užtikrinti korupcinių nusikaltimų atskleidimą, prevenciją ir visuomenės švietimą. Tačiau sistema negali būti statiška, todėl įvertinus pokyčius ji turi būti tobulinama ir plėtojama atsižvelgiant į ryšį tarp korupcijos ir nacionalinio

saugumo: korupcija vertintina kaip grėsmė nacionaliniam saugumui, o kova su korupcija – būtina nacionalinio saugumo užtikrinimo sąlyga ir sudėtinė dalis.

76. Nepaisant dedamų pastangų ir stebimų teigiamų pokyčių, tobulintini ir plėtotini antikorporcinių nuostatų formavimas, prevencija ir korporcinių nusikaltimų tyrimas.

77. Remiantis 2020 m. birželio mėnesį Europos Komisijos paskelbtos 2019 m. atliktos reprezentatyvios ES gyventojų apklausos dėl korporcijos rezultatais (<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinionmobile/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/surveyKy/2247>), korporciją kaip itin paplitusią problemą mato absoliuti dauguma Lietuvos respondentų (92 proc.), o jos poveikį kasdieniniam gyvenimui patyrė 26 proc. respondentų. Pastarasis rodiklis sutampa su ES vidurkiu (Lietuva užima 14 poziciją). Kasdienybėje korporcijos poveikį Lietuvos gyventojai jaučia panašiai kaip ir kitų ES šalių piliečiai, tačiau korporcijos paplitimo suvokimo rodiklis Lietuvoje yra vienas aukščiausių.

78. Lietuvoje mažesnė dalis apklaustųjų mano, kad korporcijos lygis per pastaruosius trejus metus pakilo – taip nurodė 26 proc. respondentų (ES vidurkis – 42 proc.). Lietuvos rodiklis – 5 mažiausias ES ir, žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos, mažėja (2017 m. – 32 proc., 2013 m. – 53 proc., 2011 m. – 47 proc.).

79. Aptariamo tyrimo duomenimis, korporcijos patirtis Lietuvoje 2019 m. siekė 8 proc. – tiek respondentų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių patys susidūrė su korporcijos atvejais arba tapo liudininkais. Palyginti su 2017 m., rodiklis toks pats, bet žvelgiant į šešerių metų laikotarpį jis sumažėjo tris kartus (2017 m. – 8 proc., 2013 m. – 25 proc.). Iš 28 ES valstybių narių Lietuva 2019 m. užėmė 19 vietą, o 2013 m. Lietuvos gyventojų, patyrusių korporciją, dalis buvo pati didžiausia ES.

80. Šis tyrimas parodė, kad korporcijos paplitimo suvokimas Lietuvoje vis dar yra aukštas – 92 proc. respondentų teigė, kad korporcijos problema mūsų šalyje yra paplitusi ir beveik nesikeičia nuo 2013 m. (2017 m. – 93 proc., 2013 m. – 95 proc.). Vis dėlto pakito korporcijos paplitimo intensyvumo vertinimas – mažėja respondentų, manančių, kad korporcija Lietuvoje „labai paplitusi“ (2019 m. – 37 proc., 2017 m. – 41 proc., 2013 – 58 proc.), ir daugėja respondentų, kurie laikosi nuomonės, kad korporcija paplitusi iš dalies (2019 m. – 55 proc., 2017 m. – 52 proc., 2013 – 37 proc.).

81. Tyrimo „Lietuvos korporcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, žvelgiant į pastarųjų penkerių metų retrospektyvą, korporcijos kaip didelės problemos vertinimas nuo 2016 m. sumažėjo 21 proc. ir 2020 m. siekė 35 proc. Vertinant šio tyrimo duomenis, kaip korporcijos mastas pakito per paskutinius penkerius metus, stebima pozityvi tendencija – per penkerius metus respondentų, manančių, kad korporcijos mastas sumažėjo, dalis išsaugo net 19 proc. (vien per paskutinius metus padidėjo 7 proc.).

82. Kartu su geresniu vertinimu dėl korporcijos masto gerėja rodikliai, atspindintys tiesioginę kyšininkavimo patirtį. Nuo 2014 m. gyventojų, nurodžiusių, kad davė kyšį per pastaruosius 12 mėnesių, dalis yra sumažėjusi 2,7 karto (2020 m. – 9 proc.), valstybės tarnautojų – net 17 kartų (2020 m. – 1 proc.). Palyginti su 2011 m., 4 kartus sumažėjo ir įmonių vadovų, kuriems teko duoti kyšį per pastaruosius 12 mėnesių, dalis (2020 m. – 4 proc.).

83. Diagnostiniai antikorporcinių aplinkos tyrimai rodo kintantį korporcijos pobūdį Lietuvoje. Nuosekliai mažėja smulkiojo kyšininkavimo atveju, rečiau susiduriama su tradicinėmis kyšio davimo ir papirkimo formomis gaunant viešąsias paslaugas, vis aktualesnė tampa su favoritizmu ir protegavimu siejama korporcinė elgsena, sprendimų skaidrumo problematika ir kitos sisteminės korporcijos apraiškos.

84. 2020 m. rugsėjo 30 d. Europos Komisijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaita parodė, kad Lietuvos gyventojams svarbiausia, jog sprendimų priėmimas būtų grįstas nauda viešajam interesui, kad nusikaltimai būti tinkamai ištiriami, nepaisant nusikaltusių asmenų socialinio statuso, o tyrėjams nedarytų įtakos politiniai ir ekonominiai interesai bei kad į korporcijos

apraškas būtų reaguojama tinkamai. Su antikorupecine aplinka susiję teisės viršenybės principai Lietuvos gyventojų yra suvokiami kaip labiausiai tobulintini.

85. Norint didinti korupcijos prevencijos veiksmingumą, turėtų būti atsisakoma fragmentiškos antikorupecinės veiklos, formalaus, kai kuriais atvejais – paviršutiniško požiūrio, taip pat priemonių, nekuriančių vertės antikorupeciniu požiūriu. Korupcijos prevencijos subjektų iniciatyvumas, ministerijų, savivaldybių, kitų biudžetinių įstaigų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų lyderystė, įstaigos vadovų požiūris ir išitraukimas taip pat didintų korupcijos prevencijos efektyvumą. Už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą viešojo sektoriaus subjektuose paskirti asmenys turi turėti tinkamą kvalifikaciją ir reikiamas kompetencijas. Pilietinės visuomenės, verslo, nevyriausybiinių organizacijų išitraukimas į korupcijai atsparios aplinkos kūrimą tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose būtų didelė parama kuriant antikorupecinę aplinką valstybėje.

86. Siekiant argumentuotų sprendimų korupcijos prevencijos ir kontrolės srityje, svarbu nuolat atlikti tyrimus, rinkti ir atnaujinti kokybinę ir kiekybinę informaciją apie korupcijos paplitimą, jos formas, dalyvius. Institucijų ir visuomenės žinių apie korupciją plėtimas sudaro prielaidas antikorupeciniam sąmoningumui augti, sąlygoja korupcijos prevencija suinteresuotų dalyvių skaičiaus didėjimą, padeda korupcijos prevenciją ir kontrolę vykdančioms institucijoms veikti iniciatyviai, savo dėmesį ir pastangas tikslingai nukreipiant į korupcijos požiūriu rizikingiausias sritis.

87. Veiksminga korupcijos prevencija, užtikrinanti su korupcija susijusių rizikų valdymą, reikšmingai prisidėtų prie nacionalinio saugumo interesų įgyvendinimo ir ekonominės aplinkos gerinimo.

88. EBPO 2020 m. pristatytoje Lietuvos ekonomikos ataskaitoje teigiama, kad Lietuvos Korupcijos kontrolės rodikliui pasiekus Europos regiono EBPO valstybių narių vidutinį dydį (t. y. pagal skalę nuo -2,5 iki 2,5 padidėjus nuo 0,68 iki 1,18 balo), tai prisidėtų prie spartesnio Lietuvos bendrojo produkto augimo (toliau – BVP). Žvelgiant į dešimties metų perspektyvą prognozuojamas pagerėjęs korupcijos kontrolės rodiklis: BVP siektų 1,3 proc., o ilgesniu nei dešimties metų laikotarpiu – 3,3 proc. (EBPO Lietuvos ekonomikos apžvalgos 1.6. lentelė).

89. Strateginio tikslo numatoma siekti trimis kryptimis:

89.1. formuojant antikorupecines nuostatas ir ugdant antikorupecines kompetencijas;

89.2. siekiant tvarių, neteisėtai įtakai atsparių politinių, valdymo, administracinių ir finansinių sprendimų bei teikiant kokybiškas viešąsias ir administracines paslaugas;

89.3. Siekiant veiksmingos korupcijos kontrolės ir nešališko, objektyvaus teisingumo vykdymo, užtikrinant teisės viršenybę.

90. Strateginio tikslo vertinimo rodikliai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Strateginio tikslo vertinimo rodikliai

Strateginio tikslo vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Korupcijos suvokimo indeksas, balais	60	70	74	77	„Transparency International“
Korupcijos kontrolės rodiklis, vieta, balais	75 (2019)	80	83	85	Pasaulio bankas

IV SKYRIUS DARBOTVARKĖS UŽDAVINIAI

PIRMASIS SKIRSNIS UŽDAVINIAI FORMUOJANT ANTIKORUPCINES NUOSTATAS IR UGDANT ANTI-KORUPCINES KOMPETENCIJAS

Antikorupcinės aplinkos kūrimo subjektai

91. Pilietinės visuomenės: gyventojų, nevyriausybinų organizacijų, žiniasklaidos ir socialinių medijų, verslo ir mokslo bendruomenės, indėlis kuriant Lietuvos antikorupcinę aplinką yra labai reikšmingas. Aktyvi, reikli ir atsakinga pilietinė visuomenė yra ne tik vienas iš korupcijos mažėjimą lemiančių veiksnių, bet ir nacionalinio saugumo garantas plačiąja prasme. Tam reikia plėsti gyventojų žinias apie korupcijos žalą bei ugdyti nepakantumą korupcijai, o verslą skatinti diegti priemones, stiprinančias įmonių atsparumą korupcijai, kartu formuojant nulinės tolerancijos korupcijai darbo kultūrą.

92. Viešajame sektoriuje ir toliau būtina ugdyti antikorupcines kompetencijas ir formuoti atitinkamas nuostatas.

Gyventojų antikorupcinių nuostatų formavimas

93. Remiantis 2020 m. birželio mėnesį Europos Komisijos paskelbtos 2019 m. atliktos reprezentatyvios ES gyventojų apklausos dėl korupcijos rezultatais, Lietuvoje korupciją toleruoja 44 proc. gyventojų, o tai yra 8 aukščiausias rodiklis kalbant apie ES valstybes nares. Apklausos duomenimis, labiausiai Lietuvos visuomenė toleruoja dovanas viešojo sektoriaus atstovams, kurios yra skirtos asmeninei jų naudai. Tokią praktiką priimtina laiko 37 proc. respondentų, 31 proc. respondentų mano, kad normalu yra padaryti paslaugą viešojo sektoriaus atstovui mainais už gaunamą asmeninę naudą, o 23 proc. – duoti pinigų.

94. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, susidūrę su korupcija apie ją nusiteikę pranešti 19 proc. gyventojų. O Europos Komisijos tyrimas parodė, kad vos 6 proc. respondentų, praktiškai susidūrusių su korupcija, pranešė apie tai atitinkamoms institucijoms. Tai ketvirtas rodiklis iš mažiausių palyginti su ES valstybėmis narėmis, neatsižvelgiant į tai, kad žinojimo, kur kreiptis, rodiklis žymiai padidėjęs.

95. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, reikšmingai išaugo gyventojų, kurie nurodė, kad kyšis padeda spręsti problemas, dalis – taip atsakė 71 proc. respondentų (2019 m. – 61 proc.). Vadinasi, minėtas rodiklis pasiekė 2014–2016 m. lygį.

96. Išvada. Reikia gerinti gyventojų teisinį raštingumą bendraja prasme bei plėsti žinias apie korupcijos žalą, taip pat skatinti nepakantumą korupcijai.

2 lentelė. Gyventojų, toleruojančių korupciją, mažėjimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020 m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Gyventojų, toleruojančių korupciją, dalis, procentais	44	30	20	10	Eurobarometras

Jaunimo antikorupcinis ugdymas

97. Siekiant ugdyti visuomenės antikorupcines nuostatas, vienas iš antikorupcinio švietimo prioritetų yra moksleivių ir jaunimo ugdymas. Antikorupcinio švietimo resursų skyrimas jaunimui ugdyti itin svarbus, nes nuo šios grupės ateityje priklausys, kiek visuomenė toleruos korupciją.

98. Jauni žmonės ne tokie pakantūs korupcijai, tačiau jie labiau linkę pasinaudoti asmeniniais ryšiais siekdami savo tikslų. Būtina dėti daugiau pastangų jaunimo nepakantumui tradicinei korupcijai išlaikyti ir skatinti netoleruoti nepotizmo, klienteizmo, kronizmo ir kitokių interesų konfliktų rūšių.

99. Pažymėtina, kad įtraukiant jaunimą į antikorupcinio sąmoningumo ugdymą yra svarbus tiek bendrojo ugdymo, tiek aukštojo išsilavinimo politiką formuojančių įstaigų veiklos

kryptingumas ir lyderystė. Šiuo metu moksleivių ir ugdymo įstaigų įsitraukimas į skaidrumo iniciatyvas priklauso nuo pavienių iniciatyvų.

100. Įdiegus tinkamas kompetencijas tikslinių dalykų mokytojams didėja tikimybė, kad šios žinios bus pritaikytos dirbant su moksleiviais ir studentais aukštosiose mokyklose, o sukurtos mokymų programos ugdymo įstaigų mokytojams ir valstybės institucijų korupcijos prevencijos specialistams padės skleisti informaciją apie skaidrios aplinkos kūrimo svarbą.

101. Išvada. Siekiant atkreipti jaunimo dėmesį į skaidrumo svarbą, būtina bendradarbiauti ir įtraukti jaunimo savivaldos organizacijas. Pastebima, kad jauni žmonės apie sąžiningumą, pilietiškumą ir skaidrios visuomenės kūrimą susimąsto tada, kai diskutuoja šiomis temomis tarpusavyje ar įtraukti tam tikrų lyderių bei paskatinti autoritetų. Įgalinus skėtines jaunimo organizacijas ir suteikus joms reikalingas priemones sistemingai kalbėti apie skaidrumo svarbą, didesnė jaunimo dalis aktyviai prisidės prie skaidrumo tarp visuomenės puoselėjimo. Interaktyvios elektroninės priemonės, leidžiančios varžymosi tarpusavyje principu spręsti užduotis, padėtų įgyti žinių ir susiformuoti supratimą apie sąžiningumą ir skaidrumą, taip pat būtų stiprinamas jų antikorporcinis sąmoningumas.

3 lentelė. Mokyklų, įtraukusių antikorporcines temas į programas, siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020 m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Mokyklų, įtraukusių antikorporcines temas į programas, proc.	0	25	50	100	Lietuvos Respublikos švietimo mokslo ir sporto ministerija

Atsparumo korupcijai standartų diegimo versle skatinimas

102. Verslo dėmesys skaidrios aplinkos kūrimui didėja, tačiau antikorporcinių mechanizmų diegimas Lietuvos įmonėse nėra plačiai paplitusi praktika.

103. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ rezultatai atskleidžia, kad nemaža dalis įmonių vadovų linkę toleruoti korupciją: norėdamas išspręsti savo problemas, kyši galimai duotų vienas iš keturių įmonių vadovų (5 proc. apklaustųjų nurodė, kad duotų kyši, jog išspręstų įmonės problemas, 20 proc. – kad tai padarytų atsižvelgdami į aplinkybes), o susidūrę su korupcija apie ją praneštų kiek daugiau nei vienas iš keturių vadovų (2020 m. – 28 proc.). Nusiteikusių pranešti apie korupciją vadovų dalis žvelgiant į penkerių metų retrospektyvą yra sumažėjusi 7 proc. (2016 m. buvo 35 proc.).

104. Stebimas žinojimo, kur kreiptis norint pranešti apie korupciją, rodiklio padidėjimas: 2007 m. tik 35 proc. apklaustųjų įmonių atstovų žinojo, kur reiktų kreiptis, o 2020 m. ši reikšmė padidėjo iki 66 proc.

105. 2019 m. iš 40 didžiausių Lietuvoje veikiančių įmonių tik 17 turėjo viešai prieinamą įmonės elgesio ar etikos kodeksą, taikytiną visiems darbuotojams ir vos 16 didžiųjų įmonių skelbė apie pranešimo kanalus, kuriais gali naudotis įmonės darbuotojai, norintys saugiai ir konfidencialiai pranešti apie galimą korupcijos atvejį įmonės viduje (<http://www.skaidrumas.lt/imonos>).

106. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, 2020 m. 10 proc. įmonių nurodė, kad rengia antikorporcinius mokymus, o 33 proc. taiko vidinio elgesio kodeksą, skatinanti darbuotojus neimti ir neduoti kyšių.

107. Atkreiptinas dėmesys, kad net 22 ES valstybių didesnė gyventojų dalis mano, kad vienintelis būdas sukurti sėkmingą verslą yra turėti politinių ryšių. Lietuva patenka į šių valstybių gretas. Be to, net 24 ES valstybių didesnė dalis respondentų sutinka su teiginiu, kad favoritizmas ir korupcija yra kliūtis verslo konkurencijai šalyje. Lietuvoje su šiuo teiginiu sutiko 68 proc. respondentų. Vertinant tendencijas ES šalyse, didžiojoje dalyje valstybių narių (22) vyrauja

požiūris, kad korupcija yra verslo kultūros dalis. Lietuvos rodiklis yra artimas ES vidurkiui – su teiginiu sutinka 64 proc. respondentų (14 vieta ES).

108. Remiantis 2019 m. atliktu Europos Komisijos tyrimu „Eurobarometras Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“ (https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instrument_s/FLASH/surveyKy/2248), korupciją kaip problemą plėtojant verslą Lietuvoje įvardino 15 proc. įmonių vadovų, ir šis rodiklis buvo 8 iš mažiausių kalbant apie ES valstybes nares.

109. Nors aptariamam aspektui Lietuvos pasiekimai ES valstybių narių kontekste vertinti kaip geresni nei vidutiniški, pastangos kurti korupcijai atsparią aplinką versle kol kas yra pavienės ir nepakankamos.

110. Išvada. Tikslinga kurti sistemą, skatinančią verslą aktyviau diegti priemones, stiprinančias įmonių atsparumą korupcijai ir nulinės tolerancijos korupcijai darbo kultūrą bei didinančią verslo antikorpucinį potencialą.

4 lentelė. Verslo atsparumo korupcijai siektinos reikšmės

Požangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020 m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Įmonių vadovų, nusiteikusių duoti kyšį, dalis, procentais	25	20	15	10	Lietuvos korupcijos žemėlapis
Įmonių vadovų, nusiteikusių pranešti apie korupciją, dalis, procentais	28	35	45	50	Lietuvos korupcijos žemėlapis

Antikorpucinių kompetencijų didinimas viešajame sektoriuje

111. Valstybės tarnautojų antikorpucinis potencialas yra aukštesnis nei gyventojų ar verslo atstovų: apie korupciją nusiteikę pranešti pusė (53 proc.) su ja susidursiančių asmenų, o antikorpucinėje veikloje norėtų dalyvauti 28 proc. valstybės tarnautojų. Svarbu ir toliau išlaikyti aukštą viešojo sektoriaus antikorpucinį potencialą ir jį stiprinti bei įgalinti viešojo sektoriaus subjektus imtis daugiau iniciatyvos kuriant korupcijai atsparią aplinką.

112. Siekiant įgalinti valstybės tarnautojus atpažinti korupciją ir į ją reaguoti, būtina gilinti žinias apie konkrečius korupcijos pasireiškimo būdus ir mechanizmus, švietimą orientuoti į praktinius mokymus. Didesnis dėmesys turi būti skirtas keliant už korupcijos prevenciją institucijose atsakingų asmenų antikorpucines kompetencijas, kurti naujas ir atnaujinti esamas mokymų programas bei priemones. Korupcijos prevencijos specialistai turi gebėti savarankiškai mokyti savo įstaigos ar pavaldžių įstaigų darbuotojus antikorpucinio sąmoningumo linkme. Naudojant mokytojų mokymo (*training of trainers*) principą antikorpucinių kompetencijų gerinimas būtų pritaikomas atsižvelgiant į institucijos specifiką ir veiklos lauką.

113. Antikorpucinės aplinkos kūrimas institucijoje ir sėkmingas rezultatas pirmiausia priklauso nuo vadovų asmeninio nusiteikimo ir rodomo pavyzdžio.

114. Korupcijos prevencijos specialistams turi būti teikiamos reikiamos žinios ir ugdomos kompetencijos, leidžiančios priimti tinkamus sprendimus ir pritaikyti gerąją praktiką organizacijos veikloje.

115. Būtina kurti įrankius, kuriais naudodamiesi valstybės tarnautojai savarankiškai galėtų ugdytis antikorpucines kompetencijas.

116. Viešojo sektoriaus atstovai turi suvokti korupcijos keliamą žalą ne tik valstybei, bet ir konkrečiam sektoriui bei žmogui. Valstybės tarnautojui neužtenka pažinti galimas korupcijos apraiškas – jis turi būti pasirengęs pranešti apie jas pranešimų kanalais, taip pat suprasti, kaip veikia pranešėjų apsaugos sistema institucijoje ir valstybėje.

117. Išvada. Didesnis dėmesys turi būti skiriamas savivaldos institucijoms, nes didelėje dalyje savivaldybių korupcijos rizikos bei korupcijos prevencijos kompetencijų trūkumas yra kur

kas akivaizdesnis nei centrinės valdžios institucijose. Be to, pastebimi itin dideli skirtumai tarp savivaldybių – nors vietos savivaldoje yra gerųjų pavyzdžių, didžiosios dalies savivaldos institucijų antikorporcinis potencialas stiprintinas, o antikorporcinės kompetencijos – tobulintinos.

5 lentelė. Viešojo sektoriaus darbuotojų atsparumo korupcijai siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis (pavadinimas)	Pradinė reikšmė 2020 m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Valstybės tarnautojų, manančių, kad kyšis padeda spręsti problemas Lietuvoje, dalis, procentais	24	20	16	12	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, kurie praneštų apie korupcijos atvejį, dalis, procentais	53	64	74	80	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, kurie norėtų dalyvauti antikorporcinėje veikloje, dalis, procentais	28	38	48	55	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Antikorporcinio žiniasklaidos vaidmens stiprinimas

118. Žiniasklaidai tenka bene reikšmingiausias vaidmuo keičiant susiformavusius stereotipus ir formuojant visuomenės nuomonę.

119. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, pagrindiniai gyventojų informacijos, susijusios su korupcija, šaltiniai yra televizija (50 proc.), internetas ir internetinė žiniasklaida (30 proc.). Ypač didėja pastarosios svarba. Taigi itin svarbu visuomenės informavimo priemonėmis viešinti ne tik korporcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejus, bet ir korupcijos prevencijos pasiekimus bei valstybės pažangą antikorporcijos srityje. Lietuva priskiriama prie valstybių, kurioje užtikrinama žiniasklaidos laisvė – tyrime „Žiniasklaidos laisvės indeksas 2020“ valstybei skirta 28 vieta iš 180 vertinamų šalių (<https://rsf.org/en/lithuania>).

120. Žiniasklaida ne tik formuoja nuomonę, bet ir skatina viešojo sektoriaus skaidrumą. Idealiu atveju žiniasklaidos priemonės turėtų veikti kaip sprendimų priėmimų kontrolės institutai, reikšmingai prisidedantys prie atskaitingumo didinimo. Stipri tiriamoji žurnalistika laikoma efektyvia atgrasymo nuo korupcijos bei konkrečių jos atvejų atskleidimo priemone.

121. Vis dėlto Lietuvos teisės instituto tyrimuose (Lankauskas, M., 2018 m. „Korupcijos raiška ir neskaidrumas Lietuvos žiniasklaidoje“; Ragauskas P., Kavoliūnaitė-Ragauskienė E., Vitkutė E. A., 2014 m., „Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvinė samprata ir paplitimas tam tikrose srityse“) pastebima, kad ydinga žiniasklaidos lauko reguliacija ir savireguliacija sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti, o ir pačios žiniasklaidos priemonės ne visada yra atsparios korupcijai. Bene pavojingiausia korporcinė schema, susijusi su žiniasklaidos kontrole, būtų oligarchinis trikampis, kai politikai, verslas ir žiniasklaidos priemonė veikia išvien, kad bendrai tenkintų privačius interesus.

122. Kita vertus, pati žiniasklaida gali būti traktuojama kaip verslas, kai žiniasklaidos priemonė gali daryti spaudimą viešojo sektoriaus atstovams priimant atitinkamus sprendimus jos naudai, tam pasitelkdama neetiškus ar neteisėtus veikimo būdus.

123. Didesnė su korupcija susijusi rizika būdinga regioninei žiniasklaidai, kur dažniau pasitaiko atvejų, kai žiniasklaidos priemonės valdo politikai, valstybės tarnautojai bei jų

sutuoktiniai (<https://www.transparency.lt/politiku-valdomu-ziniasklaidos-priemoniu-skaicius-dideja/>).

124. Išvada. Neužtenka vien stiprinti žiniasklaidos vaidmenį antikorupcine linkme – turi būti diskutuojama ir dėl veiksmingos žiniasklaidos atsakomybės už tikrovės neatitinkančios ar kitos klaidinamos informacijos skleidimą.

6 lentelė. Žiniasklaidos atsparumo korupcijai siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020 m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Žiniasklaidos laisvės indeksas	21,19	19	17	15	Reporters Without Borders
Korupcijos paplitimas žiniasklaidoje	3,62	3,7	3,8	3,85	V-Dem Institute

ANTRASIS SKIRSNIS

UŽDAVINIAI SIEKIANT TVARIŲ, ATSPARIŲ NETEISĖTAI ĮTAKAI POLITINIŲ, VALDYMO, ADMINISTRACINIŲ IR FINANSINIŲ SPRENDIMŲ BEI KOKYBIŠKŲ VIEŠŲJŲ IR ADMINISTRACINIŲ PASLAUGŲ

Pagrindinės prielaidos valdymo skaidrumui ir atskaitingumui viešajame sektoriuje užtikrinti

125. Pagrindinės prielaidos valdymo skaidrumui ir atskaitingumui viešajame sektoriuje užtikrinti yra piliečių ir pilietinės visuomenės įtraukimas į valstybės valdymą, informacinis skaidrumas. Gerinant įvairių visuomenės grupių priėjimą prie informacijos ir skatinant piliečių iniciatyvas dalyvauti priimant sprendimus, mažinama erdvė rasti neskaidriems, korupcinio pobūdžio susitarimams.

126. Turi būti sutelktas dėmesys į teisinius sprendimus ir darbo viešajame sektoriuje kultūros pokyčius, kurie leistų užtikrinti tvarius, neteisėtai įtakai atsparius politinius, valdymo, administracinius bei finansinius sprendimus ir kokybiškas viešąsias ir administracines paslaugas.

Teisėkūros proceso tobulinimas

127. Neaiškus, perteklinis reguliavimas, nederantys tarpusavyje teisės aktai apsunkina teisės taikymą, kelia teisinius ginčus, didina administracinę naštą verslui ir viešojo valdymo institucijų veiklos apimtis, sudaro prielaidas korupcijai, neracionaliam ir neefektyviam valstybės ir savivaldybių lėšų ir kitų išteklių panaudojimui.

128. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, 23 proc. Lietuvos gyventojų, 15 proc. įmonių vadovų ir 23 proc. valstybės tarnautojų nuomone, netobuli įstatymai, teisinio reguliavimo spragos yra labai rimta problema. Problemos aktualumo vertinimo rodiklis, palyginti su 2016 m., padidėjo tiek įmonių vadovų, tiek valstybės tarnautojų grupėse.

129. Teisėkūros proceso problematika akcentuota ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2018 m. kovo 16 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-2018-P-40-6-2 „Teisėkūros procesas“, kurioje pažymima, kad rengiant ir priimant teisės aktus ne visada užtikrinama atsakinga teisėkūra.

130. Kai kurioms atskiroms interesų grupėms nepalankiems sprendimams priimti ne visada užtenka politinės valios. Pavyzdžiui, sprendžiant korupcijos sveikatos apsaugos sistemoje problemą, jau praėjusio laikotarpio TVP numatyta pakeisti Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos ir kitus įstatymus, įpareigojančius Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją koordinuoti ne tik tretinio, bet ir pirminio bei antrinio lygių sveikatos priežiūros įstaigų veiklą, tačiau iki šiol šie įstatymų pakeitimai nepriimti.

131. Išvados:

131.1. Siekiant kurti tvarią antikorupcinę aplinką būtina pereiti prie įrodymais grįstos teisėkūros, apsaugoti nuo neteisėto poveikio teisėkūros iniciatyvas, įtvirtinti veiksmingą poveikio korupcijos mastui vertinimo sistemą. Didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas teisės aktų projektų bei priimtų teisės aktų antikorupciniam vertinimui.

131.2. Turėtų būti aiškiau reglamentuoti teisėkūros procese dalyvaujančių darbo grupių teisinis statusas, jų sudarymas, įtaka ir šių grupių narių interesų atskleidimo klausimai.

7 lentelė. Teisėkūros proceso tobulinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis (pavadinimas)	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Gyventojų, manančių, kad sprendimų priėmimas Lietuvoje yra labai atviras arba atviras, dalis, procentais	9	19	29	35	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Įmonių vadovų, manančių, kad sprendimų priėmimas Lietuvoje yra labai atviras arba atviras, dalis, procentais	12	22	32	38	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, manančių, kad sprendimų priėmimas Lietuvoje yra labai atviras arba atviras, dalis, procentais	21	32	42	50	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Veiksmingas interesų konfliktų valdymas

132. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ rezultatai parodė, kad gyventojai, įmonių vadovai ir valstybės tarnautojai favoritizmo formas: nepotizmą ir politinių partijų narių protegavimą, priskiria prie labiausiai paplitusių korupcijos formų Lietuvoje (tikslinėse grupėse nepotizmą kaip paplitusį 2020 m. nurodė 74 proc. gyventojų (2019 m. – 70 proc.); 61 proc. įmonių atstovų (2019 m. – 65 proc.); 54 proc. valstybės tarnautojų (2019 m. – 54 proc.); tikslinėse grupėse politinių partijų narių protegavimą kaip paplitusį 2020 m. nurodė 66 proc. gyventojų (2019 m. – 64 proc.); 57 proc. įmonių atstovų (2019 m. – 63 proc.); 61 proc. valstybės tarnautojų (2019 m. – 60 proc.).

133. Viena iš favoritizmo raiškos formų – nepotizmas gali atsirasti tada, kai giminystės ryšiai sieja asmenis, iš kurių vienas turi administracinius įgaliojimus savo giminaičio atžvilgiu. Specialiųjų tyrimų tarnyba pastaraisiais metais atliko ir paviešino keletą tyrimų, kurie parodė nepotizmo mastą Lietuvos viešojo sektoriaus organizacijose. 2018–2019 m. šiai tarnybai atlikus Lietuvos savivaldybių (administracijų ir valdomų įmonių) nepotizmo rizikos intensyvumo tyrimus nustatyta, kad beveik penktadalis savivaldybių darbuotojų susiję giminystės, santuokos ar svainystės ryšiais (<https://www.stt.lt/naujienos/7464/mazeja-vidutinis-nepotizmo-rizikos-intensyvumo-rodiklis-savivaldybiu-administracijose:2813>). Taip pat, palyginus savivaldybių nepotizmo rizikos rodiklius su kai kurių nevyriausybiinių organizacijų tyrimų, kai Lietuvos savivaldybėse buvo vertinamas gerovės lygis (<https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2019/12/SGI-2019.pdf>), valdysenos rodikliai (<https://www.llri.lt/lietuvos-savivaldybiu-indeksas-2019>), rezultatais, pastebėta, kad savivaldybės, susiduriančios su didesne nepotizmo rizika, iš dalies ne taip efektyviai yra valdomos, jose prastesni gyventojų gerovės rodikliai.

134. Kad valdžios sprendimai nebūtų paveikti politikų, politinių grupių ar viešojo sektoriaus darbuotojų privačių interesų ir siekiant apsaugoti viešąjį sektorių nuo nepotizmo ir kitų

favoritizmo formų kartu su teisėkūros proceso tobulinimu turi būti užtikrintas veiksmingas interesų konfliktų valdymas.

135. Privačius interesus deklaruojančių asmenų skaičius Lietuvoje nuolatos auga. Nuo 2021 m. pradėjus veikti Privačių interesų registrai yra mažesnė tikimybė viešojo sektoriaus atstovams deklaruojant padaryti klaidų, sudarytos paprastesnio deklaravimo sąlygos, interesų derinimas tapo patogesnis.

136. Išvada. Esant tokiai situacijai, valstybės ir savivaldybių institucijose turi būti diegiamos veiksmingos vidinės interesų konfliktų valdymo priemonės bei didinamas interesų konfliktų prevencijos ir kontrolės institucinis proaktyvumas.

8 lentelė. Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Mažėjantis viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje pažeidimų skaičius					Vyriausioji tarnybinės etikos komisija

Neteisėto lobizmo įtakos mažinimas

137. Skaidriam, demokratiškam teisėkūros procesui didelę grėsmę kelia neteisėtas lobizmas.

138. Teisėti lobistai ir jų vykdoma teisėta veikla yra vienas iš demokratinės visuomenės elementų. Skaidriai vykdoma lobistinė veikla yra naudinga visuomenei ir gali lemti kokybiškesnį teisėkūros ir valstybės politikos formavimo procesą. Vis dėlto teisės saugos ir kontrolės institucijų turima informacija leidžia teigti, kad Lietuvoje šis teisės institutas turi tam tikrų trūkumų.

139. Neteisėtos lobistinės veiklos pasekmės viešajame sektoriuje: neskaidriai priimami valdžios sprendimai, kurie gali būti žalingi visuomenės interesams, didelė korupcinių nusikaltimų rizika, žemi pasitikėjimo valdžios institucijomis rodikliai.

140. Visuomenė kritiškai vertina teisėkūros skaidrumą Lietuvoje. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, atskiroms grupėms palankių teisės aktų priėmimas 58 proc. gyventojų, 49 proc. įmonių vadovų ir 43 proc. valstybės tarnautojų traktuojamas kaip viena iš labiausiai paplitusių korupcijos formų Lietuvoje.

141. Respondentų nuomone, dažniausiai įtaką siekiama daryti statybos, farmacijos ir sveikatos apsaugos sektoriuose (valstybės tarnautojų tikslinės grupės nuomone, statybos sektoriuje – 64 proc., farmacijos – 63 proc., sveikatos apsaugos – 53 proc.; įmonių vadovų tikslinės grupės teigimu, farmacijos sektoriuje – 57 proc., statybos – 55 proc., sveikatos apsaugos – 53 proc.). Respondentų manymu, dažniausiai tai daro registruoti lobistai (valstybės tarnautojų tikslinėje grupėje – 53 proc., įmonių vadovų – 52 proc.), asociacijos (valstybės tarnautojų tikslinėje grupėje – 52 proc., įmonių vadovų – 33 proc.) ir įmonės (valstybės tarnautojų tikslinėje grupėje – 46 proc., įmonių vadovų – 35 proc.).

142. Pastaruoju metu pastebimos teigiamos lobistinės veiklos tendencijos Lietuvoje: kasmet auga registruotų lobistų, viešai deklaruojančių savo veiklą, skaičius (2016 m. registruotų lobistų buvo 35, 2021 m. sausio mėn. – 119. Tačiau verta paminėti, kad tik nedidelė lobistų dalis aktyviai deklaruoja savo susitikimus su sprendimų priėmėjais), o nuo 2021 m., įsigaliojus naujos redakcijos Lobistinės veiklos įstatymui, kuriame nustatytas kryžminis lobistinės veiklos deklaravimas (deklaravimo būdas, kai savo darytą įtaką asmeniui, dalyvaujančiam teisėkūros procese, deklaruoja lobistas ir asmuo, kuriam ta įtaka buvo daroma), asmenys turėtų būti dar labiau skatinami deklaruoti vykdomą lobistinę veiklą.

143. Išvados:

143.1. Siekiant skaidrios lobistinės veiklos Lietuvoje, būtina stebėti, ar nėra piktnaudžiaujama įstatyme numatytais išimtimis, numatančiomis, kas nelaikytina lobistine veikla, ir užtikrinti minėto kryžminio lobistinės veiklos deklaravimo efektyvumą.

143.2. Reikia mažinti rizikas, susijusias su tikrųjų teisėkūros iniciatorių neatskleidimu, kai teisėkūros procesus inicijuoja ir įstatymų projektus rengia suinteresuoti asmenys, o teisėkūros teisę turintys subjektai teikia juos kaip savo iniciatyvas, neatskleisdami tikrųjų interesų ir suinteresuotų asmenų.

143.3. Praktikoje svarbu tinkamai atriboti prekybą poveikiu, kaip tai numatyta Baudžiamojo kodekso 226 straipsnyje, nuo lobistinės veiklos.

9 lentelė. Teisėkūros nešališkumo vertinimo siektinos reikšmės

Požangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Įmonių vadovų, manančių, kad palankių teisės aktų, naudingų atskiroms grupėms, priėmimas yra paplitęs, dalis, procentais	49	44	39	35	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, manančių, kad palankių teisės aktų, naudingų atskiroms grupėms, priėmimas yra paplitęs, dalis, procentais	43	38	33	28	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, girdėjusių apie situacijas, kai politikai / valstybės tarnautojai priėmė sprendimus siekdami naudoti konkrečiai interesų grupei, o ne viešajam interesui, dalis, procentais	60	50	40	35	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Požangios ir konkurencingos valstybės tarnybos kūrimas

144. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. sausio 23 d. Viešojo sektoriaus institucinės sandaros apžvalgoje išskirtos su žmoniškųjų išteklių valdymu susijusios problemos viešajame sektoriuje, aktualios ir antikorporciniu požiūriu, tai yra: viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestį reglamentuojančių teisės aktų gausa, reikšmingi vidutinio darbo užmokesčio skirtumai viešojo sektoriaus institucijose, aiškių ir skaidrių valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, skiriamų priedų ir priemonių taikymo ar koeficientų didinimo principų nebuvimas, per daug aptarnaujančio ir vadovaujančio personalo.

145. Viešajame sektoriuje egzistuoja didelė įdarbinimo, atlyginimų nustatymo ir atestacijų tvarkos fragmentacija. Valstybės tarnautojams taikomi gerokai aukštesni standartai nei dirbantiems pagal darbo sutartis darbuotojams, kurie turi vykdyti tiesiogiai su viešuoju administravimu nesusijusias funkcijas. Praktika rodo, kad nors dirbantys pagal darbo sutartis asmenys neturi vykdyti funkcijų, susijusių su viešuoju administravimu, šio reikalavimo gali būti nepaisoma. Valstybės ir savivaldybių institucijose dirbančiųjų pagal darbo sutartis dalis sudaro beveik pusę visų darbuotojų. Taigi atsiranda rizika, kad paprastesnė dirbančiųjų pagal darbo sutartis priėmimo į darbą tvarka gali sąlygoti, jog bus priimta ne tiek kompetentingų, tačiau tam tikrais ryšiais: giminystės, draugystės, priklausomybės politinei organizacijai, asociacijai ar kitais, susijusių asmenų, kurie gali būti lengviau paveikiami neteisėtos įtakos.

146. Specialiųjų tyrimų tarnybos atliktas analitinis tyrimas parodė, kad savivaldybių administracijose dirbantys politinių partijų nariai iš savivaldybių gauna vidutiniškai 17 proc. didesnes su darbo santykiais susijusias pajamas nei politinėms partijoms nepriklausantys

administracijų darbuotojai. Kai kuriose savivaldybėse šis pajamų skirtumas siekė ir 57–60 proc. (https://stt.lt/data/public/uploads/2019/11/d2_stt_2018_ataskaita_viesinimui.pdf).

147. Išvados:

147.1. Siekiant gerinti teisėkūros ir administracinių sprendimų kokybę, mažinti jiems galimą daryti neteisėtą įtaką, ypatingas dėmesys turėtų būtų skiriamas viešojo sektoriaus kompetencijoms ugdyti, darbuotojų atrankos proceso kokybei ir atvirumui užtikrinti. Profesionalumo ir kompetencijų stokojantis valstybės tarnautojas yra paveikus korupcinei ar kitai neteisėtai įtakai. EBPO rekomendacijose dėl viešojo sektoriaus, orientuoto į valstybės tikslų siekimą, stiprinimo, taip pat akcentuojama kompetentingų darbuotojų atrankos svarba.

147.2. Turi būti toliau plėtojamos valstybės tarnautojų strateginės ir lyderystės kompetencijos, diegiama talentų pritraukimo į valstybės tarnybą sistema bei kuriami modernūs žmogiškųjų išteklių valdymo įrankiai, kurie padėtų užtikrinti, kad valstybės tarnyba būtų lanksti, veiksmingai reaguotų į iššūkius ir gebėtų pritraukti aukštos kvalifikacijos valstybės tarnautojų ir juos išlaikyti.

10 lentelė. Valstybės tarnybos atsparumo korupcijai siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Valstybės tarnautojų, susidūrusių su situacija, kai politikai protegavo savo partijų narius juos įdarbindami, dalis, procentais	35	30	25	22	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, manančių, kad korupcija jų darbovietėje paplitusi (labai arba iš dalies), dalis, procentais	21	16	11	8	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Politinių organizacijų finansinės veiklos kontrolės imties didinimas

148. Vadovaujantis politinių kampanijų finansavimo teisinio reguliavimo, finansavimo viešinimo ir informacijos prieinamumo kriterijais Lietuva šiuo metu patenka tarp labiausiai pažengusių valstybių („transparency.org“ sąrašė minimos šios valstybės: Prancūzija, Lietuva, Kosta Rika, Jungtinė Karalystė, Singapūras, Airija, Kanada, Norvegija, Pietų Korėja, Gruzija, Portugalija, Belgija, Čekija, Suomija).

149. Ekspertiniuose tyrimuose Lietuva yra tarp nedaugelio valstybių, kuriose informacija apie politinių kampanijų finansavimą yra prieinama viešai, internete, paieškos funkcijų turinčioje duomenų bazėje (pagal „Varieties of Democracy“ (V-Dem) 2019 m. tyrimo rodiklį „Disclosure of campaign donations“).

150. Vis dėlto, kad gyventojai pasitikėtų politinių kampanijų finansavimo skaidrumu, to nepakanka – šis rodiklis priklauso ir nuo to, kaip suvokiamas neteisėto politinių kampanijų finansavimo mastas. „Eurobarometro“ duomenimis, Lietuva patenka tarp valstybių, kuriose vyrauja nuomonė, kad pernelyg artimi verslo ir politikų ryšiai lemia korupciją šalyje (taip mano 86 proc. (2017 m. – 87 proc., 2013 m. – 85 proc.) respondentų Lietuvoje, o tai yra 4 aukščiausias rodiklis kalbant apie ES valstybes ir aukštesnis, palyginti su kaimyninėmis valstybėmis (Latvijoje – 76 proc., Estijoje – 70 proc., Lenkijoje – 74 proc.).

151. Nors Lietuvoje duomenys, susiję su politinių kampanijų finansavimu, yra prieinami viešai, tam tikri reiškiniai gali likti už esamos kontrolės sistemos ribų. Pasitaiko situacijų, kai juridiniai asmenys, nepaisydami draudimų, faktiškai finansuoja politines partijas, taip pat atsiranda ir paslėptos politinės reklamos atvejų. Taigi dalis rizikų, susijusių su politinių partijų ir

politinių kampanijų finansavimu, vis dar egzistuoja, o kintant teisei aplinkai vis kitaip mėginama išvengti teisinio reguliavimo, todėl politinių partijų ir politinių kampanijų finansų kontrolės intensyvumas ir apimtis yra didintini. Be to, turi būti sumažintos galimybės tiek remti politines partijas neapskaitytomis lėšomis, tiek šias lėšas panaudoti.

152. Tebėra aktuali ir verslo politinėms partijoms ar rinkimų kampanijos dalyviams teikiama, bet nedeklaruojamų paslaugų rizika.

153. Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo skaidrinimo aktualumą rodo ir Programos įgyvendinimo stebėseną.

154. Nors šalies Baudžiamasis kodeksas nuo 2020 m. numato baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimą, tokių bylų nagrinėjimo praktika šalyje nėra susiformavusi. Pažymėtina, kad, remiantis viešai prieinamais informacijos šaltiniais, ir pasaulyje tokių bylų nėra daug (Latvijoje 2016–2020 m. laikotarpiu pradėtos dvi bylos, Vokietijoje – 3, Ispanijoje – 2, Kanadoje – viena). Tai gali būti siejama su nepakankamomis pastangomis sudaryti prielaidas veiksmingai taikyti atsakomybę už tokias veikas.

155. Išvados:

155.1. Siekiant politinių organizacijų finansavimo skaidrumo, reikia mažinti galimybes juridiniams asmenims netiesiogiai finansuoti politines organizacijas, remiant su politikais susijusius juridinius asmenis, t. y. juridinių asmenų lėšas, skiriamas su politikais susijusiems juridiniams asmenims, turintiems paramos gavėjo statusą, neturėtų būti naudojamos politinių organizacijų veiklai finansuoti.

155.2. Mažintina paslėptos politinės reklamos sklaida. VRK duomenimis, reklamos draudimo pažeidimas sudaro daugiau nei pusę visų su rinkimais susijusių pažeidimų ir tai dažnai sietina su žiniasklaidos priemonių ir politikų ryšiais.

155.3. Būtina mažinti rizikas, susijusias su nesavanoriška fizinių asmenų politinėms organizacijoms teikiama parama. Taip pat reikėtų eliminuoti su politinėmis organizacijomis susijusių juridinių asmenų vadovų galimybes priversti savo pavaldinius remti vieną ar kitą politinę organizaciją, darant jiems tiesioginį ar netiesioginį spaudimą.

155.4. Turi būti stiprinami analitiniai kontrolės institucijų gebėjimai nustatyti neteisėtos paramos ir / arba kitų lėšų, susijusių su politine veikla ir teisėkūra bei galinčių padaryti neteisėtą įtaką šioje srityje, skyrimo atvejus.

155.5. Svarbu spręsti teisėsaugos institucijų, atsakingų už tokio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimą ir ištyrimą, skyrimo klausimą. Būtina skirti pakankamai dėmesio kompetencijoms ugdyti ir tokių veikų atskleidimo ir ištyrimo metodologijai numatyti.

155.6. Spręstinas klausimas, susijęs su šių veikų ir politinės korupcijos reiškinio tarpusavio santykiu bei civilinio turto konfiskavimo pagrindų pakankamumu.

11 lentelė. Politinių partijų ir politinių kampanijų rėmimo, kaip būdo daryti neteisėtą įtaką priimant sprendimus, paplitimo mažinimas

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Valstybės tarnautojų, teigiančių, kad politinių partijų / kampanijų rėmimas yra būdas daryti įtaką priimant sprendimus Lietuvoje, dalis, procentais	53	48	33	25	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Įmonių vadovų, teigiančių, kad politinių partijų / kampanijų rėmimas yra būdas daryti įtaką priimant sprendimus Lietuvoje, dalis, procentais	30	23	15	10	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Su viešaisiais finansais ir turto valdymu susijusių sprendimų skaidrumas ir atvirumas

156. Korupcijos rizikų valdymas viešųjų finansų srityje turėtų būti orientuojamas į viešųjų finansų valdymo procesų tobulinimą, priimamų sprendimų skaidrumo, pagrįstumo, viešumo ir efektyvumo didinimą. Svarbu užtikrinti skaidrią sprendimų, susijusių su programų ir fondų finansinių išteklių panaudojimu, priėmimo tvarką, kad būtų užtikrintas svarbiausių poreikių finansavimas, bet programų / fondų lėšos nebūtų priemonė siekiant asmeninės naudos ar naudos tam tikrai verslo interesų grupei.

157. Visos valstybės investicijos, taip pat ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos turėtų būti planuojamos, kiek tai yra įmanoma, vienoda tvarka. Taip būtų užtikrinta bendra projektų pagrindimo, atrankos, valdymo ir stebėsenos sistema ir kartu mažinamos prielaidos neracionaliam išteklių naudojimui, projektų „persidengimui“ ir dvigubam finansavimui, taip pat – korupcijos rizikai atsirasti.

158. 2020 m. pradžioje kilusi COVID-19 pandemija lėmė netikėtus ir esminius pokyčius įvairiose valstybės gyvenimo srityse. Greitai priimami sprendimai, siekiant suvaldyti pandemijos plitimą ir pašalinti jos sukeltas pasekmes, parodė, kad toks veiksnys kai kuriais atvejais gali sudaryti palankias sąlygas pasielgti neskaidriai.

159. Nepaisant to, kad valstybės turtas pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2018 m. sausio 24 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-2018-P-60-8-1 „Valstybės nekilnojamojo turto valdymas“, be kita ko, pažymima, kad Seimo ir Vyriausybės, įgyvendinančių valstybės nekilnojamojo turto savininko funkcijas, priimti sprendimai dėl šio turto valdymo ne visada orientuoti į didžiausios naudos visuomenei užtikrinimą.

160. Analizuojant valstybės nekilnojamojo turto suteikimo panaudos pagrindais klausimą ar priimant sprendimus dėl tokio turto perdavimo kitais pagrindais, kartu būtina įvertinti ir galimą neigiamą įtaką sąžiningai konkurencijai.

161. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. liepos 15 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VAE-6 „Valstybės nekilnojamojo turto, perduoto savivaldybėms patikėjimo teise, valdymas“ konstatuota, kad daugiau kaip pusės patikėjimo teise valdomo valstybės nekilnojamojo turto savivaldybės nenaudojo arba jis naudotas ne toms funkcijoms, kurioms buvo skirtas, atlikti. Apie patikėjimo teise valdomą valstybės nekilnojamąjį turtą tikslios informacijos neturi trečdalis jį valdančių savivaldybių. Atliktas auditas parodė, kad analizuotais atvejais savivaldybės netinkamai įvertino turto reikalingumą, o Vyriausybė, perduodama turtą savivaldybėms, taip pat neįsitikino, kad jis reikalingas valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms įgyvendinti. Valstybės nekilnojamojo turto naudojimo stebėsenos ir kontrolės sistemos nebuvimas sudaro prielaidas valstybės turtą naudoti kitoms veikloms ar jo apskritai nenaudoti.

162. Išvados:

162.1. Turi būti užtikrintas valstybės turto investavimo proceso skaidrumas, viešumas, pagrįstumas ir teisėtumas.

162.2. Reikalingi pokyčiai formuojant valstybinės žemės valdymo, naudojimo ir disponavimo ja politiką, būtina skirti didelį dėmesį viešojo intereso apsaugai, regreso teisės taikymui, duomenų, susijusių su valstybės ir savivaldybių turto valdymu atvėrimui, siekiui užtikrinti adekvačias ir proporcingas įplaukas į valstybės biudžetą už valstybei priklausančio turto – žemės – naudojimą.

12 lentelė. Lietuvos biudžeto skaidrumo indekso siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis

Lietuvos biudžeto skaidrumo indeksas, balais	5,93 (2019)	7,5	8	8,5	„Budget Transparency“, remiantis „Index of Public Integrity“ duomenų baze
--	----------------	-----	---	-----	---

Skaidrios, paprastos ir efektyvios viešųjų pirkimų sistemos veikimo užtikrinimas

163. Perkančiųjų organizacijų poreikių nustatymas ir pagrindimas, pirkimų planavimas, vykdymas, sutarčių vykdymo priežiūra ir pirkimų kontrolė korupcijos požiūriu vis dar yra viena iš rizikingiausių sričių. Nors viešiesiems pirkimams skiriamas išskirtinis dėmesys kuriant korupcijai atsparią aplinką, o praėjusio laikotarpio TVP buvo numatyta ir įgyvendinta santykinai daug priemonių, Specialiųjų tyrimų tarnybos atliktos korupcijos rizikos analizės, analitinės antikorporcinės žvalgybos tyrimai, ikiteisminiai tyrimai bei visuomenės apklausos rodo, kad viešųjų pirkimų srityje pokyčiai vyksta, tačiau siektina spartesnės pažangos.

164. Remiantis 2019 m. atliktu Europos Komisijos tyrimu „Eurobarometras Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“, viešieji pirkimai Lietuvoje vertinami kaip nepalankūs verslui. Net 37 proc. apklaustų Lietuvos įmonių, dalyvaujančių viešuosiuose pirkimuose, nurodė, kad per pastaruosius trejus metus korupcija jiems sutrukdė laimėti viešojo pirkimo konkursą.

165. Profesionalių įgūdžių stoka viešųjų pirkimų srityje dažnai yra ne mažesnė problema nei tiesioginė korupcija. Profesionalūs viešųjų pirkimų specialistai ir jų kompetencija yra pagrindas perkančiųjų organizacijų poreikiams tinkamai nustatyti, pirkimams planuoti bei vykdyti ir taip sumažinti korupcijos riziką. Valstybės kontrolės duomenimis, apie 70 proc. pirkimų procedūrų atlieka specialistai, kuriems ši funkcija yra tik papildoma, ir tik apie 10 proc. specialistų vykdo tik su viešaisiais pirkimais susijusias funkcijas (<http://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3806>). Todėl itin svarbu, kad viešajame sektoriuje pirkimus vykdytų mokyti, kompetentingi viešųjų pirkimų specialistai, kuriems tai būtų pagrindinė veikla organizacijoje.

166. Tobulintinos ir paprastintinos viešųjų pirkimų procedūros, kurioms esant sudėtingoms kai kuriais atvejais pradėdama orientuotis ne į pirkimo turinį, o į siekimą įvykdyti procedūrai keliamus reikalavimus.

167. Centralizuotų pirkimų masto didinimas sudaro prielaidas patikėti pirkimus profesionalioms centrinėms pirkimo organizacijoms, kurios geba kompetentingai įvertinti perkančiųjų organizacijų poreikius, parinkti optimalius pirkimų būdus, atlikti reikiamas pirkimų procedūras ir siekia tai daryti. 2019 m. centralizuoti pirkimai pagal kiekį sudarė 3,8 proc. (ES šalių vidurkis – 9 proc.), o pagal vertę – 11,2 proc. visų tarptautinių ir supaprastintų pirkimų (https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/VPT_2019_veiklos_ataskaita.pdf).

168. Mažintina „vieno tiekėjo“ viešųjų pirkimų paplitimo reikšmė. Konkurencijos nebuvimas vykdant pirkimus didina įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kainas ir mažina galimybes racionaliai panaudoti viešąsias lėšas. Remiantis Europos Komisijos Bendrosios rinkos rezultatų suvestine, 2019 m. Lietuvoje 28 proc. viešųjų pirkimų sutarčių buvo sudaryta su vienintelio pirkimų dalyviu

(https://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_per_policy_area/public_procurement/index_en.htm). Pagal šį kriterijų Lietuva priskirta šiuo požiūriu rizikingiausių valstybių grupei.

169. Daugumą „vieno tiekėjo“ pirkimų lemia tiek objektyvios priežastys, tiek netinkamai parinkti kvalifikaciniai reikalavimai, rinkos dalyvių susitarimai, ilgalaikis nedidelės dalies viename segmente veikiančių tiekėjų rinkos pasidalijimas ir kt.

170. Didesnis dėmesys siekiant valdyti korupcijos rizikas, turi būti skiriamas vidaus sandoriams sudaryti. Sudarant minėtus sandorius, kyla rizika lėšas panaudoti nesilaikant sąžiningos konkurencijos ir neužtikrinant viešųjų pirkimų principų, didėja korupcijos pasireiškimo rizika, sudaromos sąlygos neracionaliai ir neefektyviai panaudoti viešuosius finansus. 2020 m. įsigaliojusiu teisiniu reglamentavimu (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio

2 dalis; Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalis) išplėstos vidaus sandorių sudarymo galimybės.

171. Vidaus sandorių sudarytojų grupėje dominuoja savivaldybės (2018 m. jos sudarė 96 proc. visų vidaus sandorių pagal vertę), o tokie sandoriai sudarė 33 proc. visų savivaldybių įvykdytų pirkimų vertės (http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Savivaldybiu_vidaus_sandoriai_2011-2018.pdf).

172. Išvados:

172.1. Tebėra aktuali korupcinių ryšių tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo problema, neretai išryškėjanti dirbtinai ribojant konkurenciją su kitais tiekėjais (http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/VPT_2018_veiklos_ataskaita.pdf), egzistuoja tikimybė nenustatyti išankstinių viešųjų pirkimų dalyvių susitarimų, be to, tobulintinas tiekėjų šalinimo iš viešųjų pirkimų mechanizmas. Nepakankamai plačiai taikomi rinkos tyrimai ir konsultacijos planuojant pirkimus, neužtikrinamas viešųjų pirkimų būdu įsigijimų prekių, paslaugų ir darbų kainų atitikimas analogiškų produktų kainai rinkoje.

172.2. Augant pirkimų apimtims, sparčiai vykstant skaitmenizavimo procesui, būtini geresnės kokybės, išsamūs, sistemiški ir lengviau prieinami aktualūs viešųjų pirkimų duomenys skaitmeniniu formatu. Tai užtikrintų didesnę pirkimų skaidrumą, leistų efektyviau analizuoti pirkimų duomenis, nesuvėluotai identifikuoti korupcijos rizikas ir daryti pagrįstas išvadas, kurios padėtų tobulinti viešuosius pirkimus. Taip pat itin svarbu, kad tokiais duomenimis naudotųsi sprendimus priimančias asmenys, jais grįstų pokyčius.

13 lentelė. Korupcijos mažinimo vykdant viešuosius pirkimus siektinos reikšmės

Požangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Įmonių, dalyvaujančių viešuosiuose pirkimuose ir nurodžiusių, kad per pastaruosius trejus metus korupcija jiems sukliudė laimėti viešąjį pirkimą, dalis, procentais	37	30	20	15	Eurobarometras

Verslo priežiūros sistemos optimizavimas ir tobulinimas

173. Verslo priežiūra kaip valstybės priemonė, užtikrinanti viešąjį interesą ir reguliuojanti ūkinę veiklą, reikalinga tiek gyventojams, kad būtų apsaugotos jų teisės ir užtikrinta saugi aplinka, tiek verslui, kad padėtų laikytis nustatytų reikalavimų, sudarytų sąlygas sąžiningai konkurencijai.

174. Pasaulio ekonomikos forumo reitinge „Pasaulio konkurencingumo ataskaita, 2019“ (<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/>) valdžios reguliavimų našta Lietuvoje yra įvertinta kaip didesnė nei kaimyninėse valstybėse (pagal šį kriterijų skirti 38 balai (85 vieta iš 141), Latvijoje 42,5 balo (67 vieta), Estijoje 52 balai (22 vieta)).

175. Nuo 2009 m. Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros institucijų veiklos tobulinimo iniciatyvos, kurių tikslas — optimizuoti institucijų vykdomas priežiūros funkcijas, t. y. užtikrinti, kad priežiūros funkcijos valstybėje būtų atliekamos efektyviai, koordinuotai, mažiausiomis sąnaudomis, kuo mažiau trikdant prižiūrimų subjektų veiklą (<https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/verslo-prieziuros-politika>), kartu mažinant korupcijos prielaidas.

176. Nepaisant esamos pažangos, ūkio subjektų priežiūros sritis opi korupcinio pobūdžio rizikoms atsirasti.

177. Lietuvos respublikos valstybės kontrolės 2020 m. gegužės 12 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VAE-4 „Ūkio subjektų veiklos priežiūros atliekančių institucijų konsolidavimas“ parodė, kad priežiūros našta nebuvo vertinta nė vienu ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių

institucijų konsolidavimo plane numatytu atveju. Valstybės mastu vis dar nėra nustatyta, ar ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų vykdomos priežiūros funkcijos vis dar yra aktualios ir ar tikslinga, kad jas toliau vykdytų valstybės institucijos.

178. Išvados:

178.1. Tobulintina ūkio subjektų atrankos patikrai atlikti tvarka. Ūkio subjektų priežiūra ne visais atvejais vykdoma vadovaujantis rizikų vertinimo principais. Sistemškai nevertinama, kokios priežiūros funkcijos, atsižvelgiant į rizikas, yra reikalingos, o kurios yra perteklinės, taip pat – kokios yra prioritetinės priežiūros sritys ir funkcijos bei koks vykdomos priežiūros efektyvumas.

178.2. Skirtinga priežiūros ir kontrolės įstaigų praktika taikant sankcijas už pažeidimus, priežiūrinių subjektų ar jiems priklausančių objektų bendrųjų sąrašų nebuvimas, nepakankamas pajėgumas (įstaigų žmogiškieji resursai) tinkamai atlikti priežiūros funkcijas gali sudaryti sąlygas korupcijai atsirasti bei priežiūros funkcijas atlikti diskriminuojant ūkio subjektus.

14 lentelė. Valdžios reguliavimo naštos, tenkančios verslui mažinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Valdžios reguliavimo naštos, tenkančios verslui, rodiklis	38	48	55	58	Pasaulio konkurencingumo ataskaita

Viešųjų ir administracinių paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimas

179. Viešųjų ir administracinių paslaugų teikimas – sritis, susidurianti su daugiausia smulkiosios korupcijos grėsmių. Paslaugų prieinamumas, jų skaitmenizavimas ir teikimo efektyvumas mažina korupcijos atsiradimo prielaidas, o paslaugų teikimo kokybės trūkumai – atvirkščiai – jas didina. Universali korupcijos rizikų mažinimo priemonė, teikiant viešąsias bei administracines paslaugas, yra paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę.

180. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, bent kartą per praėjusius metus kyši prisipažino davę 9 proc. gyventojų, o 24 proc. atskleidė, kad pasinaudojo naudingais ryšiais tam, kad viešojo paslauga būtų atlikta kokybiškiau arba greičiau. Europos Sąjungos valstybių narių kontekste kyšininkavimo rodiklis Lietuvoje nebėra aukščiausias, bet vis dar yra didesnis už vidutinį (tyrimo „Specialus Eurobarometras Nr. 502: korupcija“ duomenimis, iš 28 ES valstybių narių Lietuva 2019 m. atsidūrė 19 vietoje, t. y. 9 valstybių rodiklis buvo aukštesnis, o 18 – mažesnis).

181. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, visuomenė sveikatos priežiūros įstaigas vertina kaip tokias, kuriose korupcija paplitusi labiausiai (atsakydami į atvirą klausimą sveikatos priežiūros įstaigas taip įvardino 51 proc. gyventojų (pirma vieta), 31 proc. įmonių vadovų (antra vieta) ir 47 proc. valstybės tarnautojų (pirma vieta). Tai patvirtina ir patirtis – su kyšininkavimu didžiausia gyventojų dalis susiduria būtent sveikatos priežiūros įstaigose, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad neteisėti atsiskaitymai sveikatos priežiūros įstaigose dažnai susiję ne su medicinos personalo tiesioginiu kyšio reikalavimu, bet pačių respondentų nuostata, kad turi papildomai atsiskaityti už suteiktas paslaugas („Specialus Eurobarometras Nr. 502: korupcija“).

182. Greta oficialių įmokų 2019 m. papildomai atsiskaityti (sumokėti, įteikti dovaną medicinos personalui ar skirti auką ligoninei) teko vienam iš dešimties įstaigose apsilankiusių gyventojų („Specialus Eurobarometras Nr. 502: korupcija“). Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, problemiškausia šiuo požiūriu yra aukštesniojo lygmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos: respublikinės ligoninės ir klinikos, miestų ir rajonų ligoninės (didžiausi kyšio davimo rodikliai, remiantis 2020 m. gyventojų grupės atsakymais, buvo respublikinėse ligoninėse – 13 proc., miestų / rajonų ligoninėse – 10 proc.).

183. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, atliktos korupcijos rizikos analizės, analitinės antikorupcinės žvalgybos, ikiteisminiai tyrimai bei visuomenės apklausos rodo, kad situacija keičiasi, tačiau nepakankamai intensyviai.

184. Išvados:

184.1. Smulkiosios korupcijos rizikų galima įžvelgti daugelyje sričių, tačiau viena iš ryškiausių yra sveikatos sektorius.

184.2. Gerintina verslui teikiamų paslaugų kokybė, didintinas jų prieinamumas ir patrauklumas, mažintina administracinė našta paslaugų gavėjams. Europos Komisijos tyrimo duomenimis (<https://ec.europa.eu/2019/surveys>), tiesiogiai su kyšio prievarta tvarkydami verslo reikalus 2019 m. susidūrė 7 proc. apklaustų Lietuvos verslo atstovų, t. y. 2 proc. daugiau nei vidutiniškai ES valstybėse narėse.

184.3. Didžiausia tikimybė Lietuvoje veikiančiam verslui susidurti su kyšio prievartavimu – statybos leidimų išdavimo srityje (6 proc. respondentų nurodė, kad iš jų buvo tikimasi kyšio siekiant gauti statybos leidimą). Pastebėtina, kad palankios sąlygos kyšininkavimui gali atsirasti srityse, kur procesai sudėtingi, ilgi, užkraunama didelė biurokratinė našta, tad ypatingas dėmesys skirtinas tiek statybų leidimų išdavimo, tiek teritorijų planavimo sritims (<https://www.vkontrole.lt/>).

15 lentelė. Viešųjų ir administracinių paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Administracinių paslaugų teikimo ir aptarnavimo efektyvumo koeficientas, balais	0,89 (2019)	0,90	0,92	0,93	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atliekamas gyventojų pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas
Gyventojų, kurie naudojami elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, dalis, procentais	55 (2019)	68	85	90	Lietuvos statistikos departamentas

Visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimą ir stebėseną didinimas

185. Siekiant viešojo sektoriaus priimamų sprendimų skaidrumo ir gerinant teikiamų paslaugų kokybę bei pasiekiamumą, praverstų didesnis ir kokybiškesnis prieinamumas prie valstybės valdomos informacijos ir duomenų. Antikorupciniu požiūriu itin svarbi duomenų atvėrimo funkcija – taip būtų suteikiama galimybė visuomenei įsitraukti į sprendimų priėmimą ir sprendimų stebėseną.

186. Atvirais duomenimis grįstos iniciatyvos padeda efektyviau informuoti gyventojus apie viešojo sektoriaus veiklą, priimtus sprendimus bei biudžeto panaudojimą. Duomenų viešinimas bendru atviru formatu suteikia galimybę sujungti ir analizuoti įvairių institucijų valdomus duomenis ir taip išvengti fragmentiškumo bei užtikrinti aukštesnius atskaitingumo standartus. Duomenų atvėrimas ir informacijos viešinimas veikia prevenciškai, apsunkinant sąlygas nuslėpti interesų konfliktus, neteisėto lobizmo situacijas, be to, sudaromos sąlygos bendradarbiauti viešajam

sektoriui, gyventojams, pilietinei visuomenei ir privataus sektoriaus atstovams, kuriant antikoruptionės politikos priemones, nukreiptas į viešojo sektoriaus sąžiningumo didinimą ir korupcijos prevencijos stiprinimą.

187. Pažymėtina, kad Lietuva neišnaudoja atvirų duomenų teikiamų galimybių antikoruptionei valstybės aplinkai sukurti, o duomenų atvėrimo pažanga, palyginti su kitomis Vakarų valstybėmis, laikytina nepakankama.

188. Pabrėžtina, kad svarbiausia yra ne formalus atvertų duomenų kiekis, bet jų kokybė, tad pirmiausia raginama atverti tuos duomenis, kurie visuomenei būtų naudingiausi. Vertinant jau atvertų duomenų kokybę, Lietuvai skirta 28 vieta iš 32 vertinamų EBPO valstybių (<http://www.oecd.org/governance/digital-government/ourdata-index-policy-paper-2020.pdf>).

Informacinės visuomenės plėtros komiteto užsakymu atliktame tyrime (<https://ivpk.lrv.lt/lt/naujienos/duomeniu-atverimo-pazangos-ir-poveikio-vertinimas-institucijos-supranta-atviru-duomeniu-nauda>), kuris pristatytas 2020 metais, taip pat atkreipiamas dėmesys, kad viešojo sektoriaus atverti duomenys ne visada yra pakankamo brandos lygio (atvirų duomenų brandos lygis – tai duomenų atvėrimo įvertinimas, leidžiantis apibūdinti kokybinius duomenų prieinamumo, automatinio nuskaitymo ir galimybių juos pakartotinai naudoti aspektus.).

189. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, tik nedidelė dalis Lietuvos visuomenės manė, kad į sprendimų priėmimą gali įsitraukti visos suinteresuotos grupės, o atviro Lietuvoje jį laikė tik 21 proc. valstybės tarnautojų, 9 proc. gyventojų ir 12 proc. įmonių vadovų. Tarptautiniuose tyrimuose Lietuva priskiriama prie valstybių, kuriose svarbiausi sprendimai priimami konsultuojantis su politikos, socialiniais ir verslo atstovais, o ne vienašališkai, bet pastebima, kad galimybės įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą nėra lygiavertės (V-Dem tyrimo rodiklis „Range of consultation“).

190. Atviros vyriausybės partnerystės iniciatyvos ataskaitoje, skirtoje Lietuvai (ogp/lt) pastebėta, kad viešosios konsultacijos, įtraukiančios gyventojus į sprendimų priėmimą, vyksta retai, o gyventojai, net ir žinantys apie konsultacijų teikiamas galimybes, jomis nelinkę naudotis. Ataskaitoje cituojami Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos apklausos rezultatai atskleidžia, kad patys savivaldybių tarybų atstovai kritiškai vertina gyventojų galimybes paveikti jų sprendimus (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2016 metų reprezentatyvi apklausa „Gyventojų dalyvavimas priimant sprendimus savivaldoje“). Taip pat pastebima, kad 2018 m. savivaldybių interneto svetainėse informaciją apie bent kartą surengtą viešąją konsultaciją su visuomene paskelbė 39 savivaldybės iš 60, t. y. tokios informacijos nepateikė kas trečia savivaldybė (<https://www.transparency.lt/tils-tyrimas-lietuvos-savivaldybes-tapo-skaidresnes/>).

191. Išvados:

191.1. Trūksta kryptingos informacinių išteklių valdymo strategijos. Investuojama į vis naujų sistemų kūrimą, nors maksimaliai neišnaudojami jau esamose sistemose turimi duomenys ir jų integracijos galimybės, o tai lemia valstybės valdymo fragmentiškumą.

191.2. Į teisėkūros procesą per mažai įtraukiamos visuomenės grupės, kurioms taikomas teisinis reguliavimas, ypač kai įstatymo projektai priimami skubos ar ypatingos skubos tvarka.

16 lentelė. Visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimą ir stebėseną didinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Gyventojų, per paskutinius 12 mėnesių dalyvavusių sprendžiant viešuosius vietos reikalus, dalis, procentais	37 (2019)	40	45	48	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atliekamas gyventojų pasitikėjimo valstybės ir

					savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas
Konsultavimosi priimant svarbius valstybės sprendimus rodiklis	3,65	3,75	3,85	3,9	„V-Dem Institute“
Atvirų, naudingų ir pakartotinai panaudojamų duomenų indeksas	0,35	0,6	0,8	0,9	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos „OurData Index“

TREČIASIS SKIRSNIS

UŽDAVINIAI SIEKIANT VEIKSMINGOS KORUPCIJOS KONTROLĖS IR NEŠALIŠKO, OBJEKTYVAUS TEISINGUMO VYKDYMO BEI TEISĖS VIRŠENYBĖS UŽTIKRINIMO

Pagrindinės prielaidos veiksmingai korupcijos kontrolei ir nešališkam, objektyviam teisingumo vykdymui bei teisės viršenybės užtikrinimui

193. Būtina sutelkti pastangas:

193.1. į teisingumo sistemos veikimo efektyvumą;

193.2. į teisingumo prieinamumą;

193.3. į visuomenės pasitikėjimo teismais ir teisingumu plačiąja prasme didinimą.

Atsparumo korupcijai teismų ir teisingumo sistemoje užtikrinimas

194. Kiekvienas viešajame sektoriuje priimamas korupcijos požiūriu opus sprendimas, pradedant nuo sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą ar imtis ginti viešąjį interesą ir baigiant teikti viešąsias ar administracines paslaugas ar atsisakyti tai daryti, potencialiai gali atsidurti teisme, kurio sprendimas gali įtvirtinti ir įprasminti arba – priešingai – padaryti beprasmiškas visas antikorpucines pastangas. Dėl šios priežasties teismų ir apskritai teisinės sistemos skaidrinimas ir jos atsparumo korupcijai didinimas turi esminę reikšmę tiek korupcijos kontrolei, tiek ir apskritai teisės viršenybei užtikrinti, teisiniam nihilizmui išgyvendinti.

195. Teismų gebėjimo veikti nepriklausomai ir nešališkai vykdyti teisingumą su korupcija susijusiose bylose ugdymas turi įtakos bendrai visų nusikalstamų veikų, įskaitant korupcinio pobūdžio, prevencijai. Tačiau korupcijos prevencijos klausimas svarbus ne tik kalbant apie teismo darbuotojų ir kitų asmenų (viešojo ir privataus sektorių suinteresuotų šalių, prokurorų, įtariamųjų, kaltinamųjų, teisiamųjų) santykį. Jis aktualus ir vidinių procesų vyksmui teismuose, įskaitant teisėjų skyrimą į pareigas, bylų teisme paskirstymą, karjeros galimybes ir kt. Didinant atsparumą korupcijai teisingumo sistemoje, remiantis Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos įgyvendinimo stebėsena (<https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>), susiduriama su nuoseklumo ir kompleksškumo trūkumu: trūksta nuoseklios, sisteminės ir ilgalaikės korupcijai atsparios aplinkos teismų sistemoje politikos.

196. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ duomenimis, 24 proc. valstybės tarnautojų nuomone, advokatų kontoros yra viena iš grupių, daugiausia siekiančių daryti įtaką priimant sprendimus Lietuvoje (advokatų kontoros yra ketvirtoje vietoje po registruotų lobistų (53 proc.), asociacijų (52 proc.) ir įmonių (46 proc.)). Pastebėtina, kad nuo 2018 m. 11 proc. padidėjo respondentų, kurie advokatus įvardija kaip siekiančius daryti įtaką, skaičius.

197. Išvados:

197.1. Didinant atsparumą korupcijai teismų sistemoje turėtų būti įgyvendinamos sisteminės ilgalaikio poveikio strateginės priemonės, centralizuotai taikoma antikorpucinė politika, imamasi priemonių teismų sistemos skaidrumui ir atvirumui padidinti, naujovėms skatinti, identifikuoti ir nuolat stebėti darbo praktikoje išryškėjančius korupcijos rizikos veiksnius bei didesnę dėmesį skirti interesų konfliktų valdymui ir teisėjų nepriekaištingos reputacijos užtikrinimui.

197.2. Ne mažiau svarbus kitų teisinių profesijų: advokatų, notarų, antstolių, atsparumas korupcijai. Šių profesijų atstovai yra teisinių ir teisminių procesų dalyviai, jie įgyvendina valstybės deleguotas funkcijas ir turi atitinkamus įgaliojimus veikti valstybės vardu. Teisės aktuose ar etikos kodeksuose stinga rekomendacijų ir privalomų nuostatų siekiant didinti šių profesijų atstovų atsparumą korupcijai.

17 lentelė. Atsparumo korupcijai teismų ir teisingumo sistemoje siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Gyventojų, kurie pasitiki teismais, dalis, procentais	40 (2019)	45	50	55	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atliekamas gyventojų nuomonės apie viešąjį saugumą tyrimas
Gyventojų, įvardijančių teismus kaip labai korumpuotus, dalis, procentais	45	38	30	25	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Įmonių vadovų, įvardijančių teismus kaip labai korumpuotus, dalis, procentais	39	31	23	20	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys
Valstybės tarnautojų, įvardijančių teismus kaip labai korumpuotus, dalis, procentais	24	19	14	10	Atitinkamų metų tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenys

Baudžiamojo persekiojimo veiksmingumo didinimas

198. Nuo 2017 m mažėja užregistruotų atvejų, susijusių su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis. Tačiau, mažėjant šiam skaičiui, daugėja sunkių korupcinių nusikaltimų, kurie tiriami. 2017 m. pradėtas 591 ikiteisminis tyrimas dėl korupcinio pobūdžio veikų, iš kurių 8 proc. sudarė sunkūs korupciniai nusikaltimai. 2019 m. pradėti 354 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 19 proc. sudarė sunkūs korupciniai nusikaltimai. Tai sąlygojo nuosekli Specialiųjų tyrimų tarnybos veikla, orientuota į didelio masto sisteminės korupcijos faktų atskleidimą ir profesionali teisėsaugos institucijų imuniteto tarnybų prevencinė ir žvalgybinė veikla.

199. Ekspertai maksimaliu balu vertina Lietuvoje vykdomą baudžiamąjį persekiojimą už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi (Bertelsmanno fondo tyrime „Transformacijos indeksas“ Lietuva pagal rodiklį „Baudžiamasis persekiojimas už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi“ 2020 m. įvertinta 10-čia balų iš 10-ies galimų, ankstesnis šalies vertinimas siekė 9 balus). Pastebėtina, kad toks įvertis skirtas tik 5 iš 137 tyrime „Transformacijos indeksas“ vertinamų valstybių

(<https://www.bti-project.org/en/>). Lietuvos rodiklis pagal baudžiamojo persekiojimo už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi efektyvumą yra trimis balais aukštesnis nei 11-os tyrime vertinamų ES valstybių vidurkis (7 balai). Vertinant rezultatus regione, Lietuvos įvertis yra trimis balais aukštesnis, palyginti su Latvija ir Lenkija (po 7 balus). Estijai, kaip ir Lietuvai, skirtas maksimalus įvertinimas (10 balų).

200. Kita vertus, yra ir požymių, jog baudžiamojo persekiojimo už korupciją veiksmingumas dar galėtų būti didinamas. Pavyzdžiui, remiantis Europos Komisijos 2019 m. atlikto tyrimo „Specialus Eurobarometras Nr. 502: korupcija“ duomenimis, didesnė gyventojų dalis mano, kad aukšto lygio korupcija šalyje netiriama pakankamai, be to, abejojama šių priemonių taikymo nešališkumu. Vis dėlto pastebėtina, kad lėtai, tačiau nuosekliai auga gyventojų, manančių, kad šalyje yra nemažai gerų baudžiamojo persekiojimo pavyzdžių, atgrasančių nuo korupcijos, dalis.

201. Šios teigiamos tendencijos turi būti išsaugotos, o baudžiamojo persekiojimo efektyvumas (įskaitant kriminalinę žvalgybą) – toliau didinamas, atsisakant perteklinių reikalavimų ir teisėsaugos institucijų veiklos ribojimų.

202. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2019“ duomenimis, gyventojų nuomone, efektyviausiai korupcijos mastą Lietuvoje mažintų baudžiamosios priemonės. Be to, 2020 m. tyrime valstybės tarnautojų svarbiausia nurodyta kyšio ėmimo pateisinimo priežastis – retas baudžiamumas už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas (35 proc.).

203. Sudėtingas ir didelių sąnaudų reikalaujantis baudžiamasis procesas kai kuriais atvejais neužtikrina veiksmingo ir nesuvėluoto atsakomybės neišvengiamumo principo taikymo. Ilgai trunkantis procesas nedidina ir visuomenės pasitikėjimo teisingumu bendrąja prasme. Lietuvos teisinis reguliavimas nevysiškai dera su tarptautiniais standartais, kadangi ne visi privataus sektoriaus subjektai gali būti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų subjektai.

204. Šiuo metu formuojama griežtesnė baudžiamumo už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas politika, tačiau apkaltinamuosius nuosprendžius priimančios teisminės institucijos neretai skiria mažesnes bausmes, nei numato baudžiamasis įstatymas ir reikalauja valstybinį kaltinimą palaikantys prokurorai.

205. Išvados:

205.1. Skatintina prokuratūros lyderystė ir iniciatyvumas ikiteisminiame tyrime. Taip pat turėtų būti gerinamas ikiteisminio tyrimo įstaigų bendradarbiavimas. Kartu intensyviau ir veiksmingiau reikėtų ginti viešąjį interesą. Taip pat vis dar aktualus poreikis užtikrinti veiksmingą antikorpucinių įstatymų taikymą dėl juridinių asmenų atsakomybės už užsienio pareigūnų papirkinėjimą, įskaitant turto konfiskavimą (<http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/lithuania-oecd-anti-bribery-convention.htm>).

205.2. Vykdamas baudžiamąjį persekiojimą itin svarbu užtikrinti teisės viršenybės principo taikymą.

18 lentelė. Baudžiamojo persekiojimo veiksmingumo didinimo siektinos reikšmės

Požangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Gyventojų, manančių, kad valstybėje yra pakankamai gerų baudžiamojo persekiojimo pavyzdžių, atgrasančių nuo korupcijos, dalis, procentais	34	40	46	50	Eurobarometras
Verslo atstovų, manančių, kad įvykdžius korupcinę veiką bus pradėtas baudžiamasis persekiojimas, dalis, procentais	55	60	65	68	Eurobarometras

Veiksmingo viešojo intereso gynimo užtikrinimas

206. Siekiant užtikrinti tinkamą viešojo intereso apaugą ir gynimą bei mažinant viešojo intereso pažeidimų tikimybę ateityje, turėtų būti peržiūrėta viešojo intereso gynimo politika, sistemiškai analizuojamos viešojo intereso pažeidimų sąlygojusios priežastys, Lietuvos teismų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai, susiję su viešojo intereso gynimu, keičiamas ydingas, pažeidimus galimai sąlygojęs teisinis reguliavimas, nuosekliai įgyvendinama regreso teisė, prireikus taikoma drausminė (tarnybinė) atsakomybė bei šalinamos viešojo intereso pažeidimo prielaidos. Taip pat turi būti užtikrinta sisteminė pažeidimų ir sprendimų dėl tokių pažeidimų apskaita, apimanti kaltų asmenų patraukimą atsakomybėn bei teisinio reguliavimo keitimo priežiūrą ir stebėseną, neatsižvelgiant į tai, kokia institucija gynė arba turėjo ginti viešąjį interesą.

207. Vis dar yra galimybė valstybės tarnautojams, valstybės įstaigų vadovams, priėmusiems neteisėtus sprendimus, išvengti atsakomybės ir žalos atlyginimo dėl neefektyvaus regreso teisės, tarnybinės ar kitokios atsakomybės taikymo, neefektyvios vidaus administravimo kontrolės, ne itin veiksmingo viešojo intereso pažeidimo prielaidų šalinimo.

208. Išvada. Turi būti didinimas institucijų, turinčių tokias teises ir pareigas, aktyvumas inicijuojant viešojo intereso gynimą ir jį ginant.

19 lentelė. Veiksmingo viešojo intereso gynimo užtikrinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis (pavadinimas)	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Asmenims, priėmusiems neteisėtus sprendimus, taikytos atsakomybės atvejų dalis nuo visų nustatytų neteisėtų sprendimų skaičiaus, procentais					Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra

Turto susigrąžinimo ir žalos atlyginimo veiksmingumo didinimas

209. Nesusiformavusi praktika sistemiškai identifikuoti nusikalstamu būdu gautų pajamų ar kitokio turto atvejus, apskaičiuoti juos ir siekti minėto turto konfiskavimo. Išplėstinis turto konfiskavimas ir atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą taikomi retai ir nelabai veiksmingai. Turtinio poveikio priemonių arsenalas korupcinio pobūdžio nusikaltimų bylose yra gana ribotas. Pagrindinė problema, trukdanti pasiekti geresnių rezultatų tiriant neteisėtą praturtėjimą, tebėra sunkiai paneigiami įtariamųjų pateikti duomenys, susiję su turto kilme.

210. Ieškant būdų papildyti iki šiol ne itin efektyviai taikomas baudžiamojo poveikio priemonės ir sustiprinti organizuoto nusikalstamumo, korupcijos ir savanaudiškų nusikaltimų prevenciją, 2020 m. įsigaliojo Civilinio turto konfiskavimo įstatymas, sukuriantis papildomas prielaidas turtui, gautam iš korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, paimti, tačiau jo taikymo praktika kol kas nėra susiformavusi.

211. Siekiant užtikrinti civilinio turto konfiskavimo instituto veiksmingą taikymą, būtina stiprinti jo įgyvendinimo prielaidas: nuolat stebėti ir vertinti taikymo problematiką, tobulinti jo teisinį reguliavimą ir ugdyti teisėsaugos institucijų gebėjimus jį efektyviai ir rezultatyviai taikyti.

212. Išvada. Didesnis dėmesys turi būti skirtas finansų tyrimams, nusikalstamu būdu įgyto turto paieškai bei priemonėms, skirtoms pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikoms valdyti, įgyvendinti bei galutinių naudos gavėjų registrai sukurti.

20 lentelė. Turto susigrąžinimo ir žalos atlyginimo veiksmingumo didinimo siektinos reikšmės

Pažangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Išieškoto turto korupcinio pobūdžio bylose					Lietuvos

dalis, procentais nuo padarytos žalos					Respublikos generalinė prokuratūra
---------------------------------------	--	--	--	--	--

Pranešėjų apsaugos užtikrinimas

213. Europos Komisijos 2020 m. atliktos ES gyventojų apklausos „Specialus Eurobarometras Nr. 502: korupcija“ duomenimis, pranešimo apie korupciją kultūra Lietuvoje tebėra žema. Tik 6 proc. visų respondentų, kuriems per pastaruosius metus teko susidurti su korupcija, nurodė, jog pranešė apie tai atitinkamoms institucijoms (rodiklis nuo 2017 m. nėra pakitęs). Tai ketvirtas žemiausias rodiklis iš 28 ES valstybių, kuriose vidutiniškai apie korupciją pranešė 21 proc. su ja susidūrusių respondentų. Lietuvoje, kaip ir dar 21 ES valstybėje, dominuojanti nenorėjimo pranešti apie korupciją priežastis – įsitikinimas, kad sunku įrodyti korupcijos faktą. Kita priežastis – netikima, kad kas nors bus nubaustas, trečioji – nepakankama pranešėjų apsauga. Nesaugumo jausmą indikuoja ir tai, kad Lietuvoje gyvenantys respondentai kiek dažniau nurodė (taip mano 25 proc. respondentų, o tai yra šeštas didžiausias rodiklis ES), jog asmenys, pranešę apie korupciją, patys sulaukia neigiamų pasekmių iš teisėsaugos ar kitų institucijų. Kiek specifines Lietuvos gyventojų nuostatas atskleidžia ir tai, kad šalyje dažniau nei kitur (ketvirtas didžiausias rodiklis ES) respondentai mano, kad nenorėjimas pranešti yra susijęs su vengimu išduoti kitą asmenį (26 proc., palyginti su ES vidurkiu, kuris yra 19 proc.).

214. Panašias tendencijas atskleidė ir tyrimas „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“. Visuomenės nusiteikimas pranešti apie korupciją nėra didelis: apie žinomą korupcijos atvejį nusiteikę pranešti tik 19 proc. apklaustų gyventojų, 28 proc. įmonių vadovų ir 53 proc. valstybės tarnautojų. Pagrindinė tokios tendencijos vyravimo priežastis visose tikslinėse grupėse – baimė nukentėti. Taip pat gyventojų ir įmonių vadovų grupėse tai lemia įsigalėjęs įsitikinimas, kad už korupciją nėra baudžiama: „Nėra prasmės pranešti, nes su tuo susijusių asmenų vis tiek niekas nenuteistų“.

215. Visuomenė nėra motyvuota pranešti, netiki, kad pranešimų kanalai yra konfidencialūs, apsaugantys pranešėją nuo neigiamų pasekmių, o 2017 m. priimto Pranešėjų apsaugos įstatymo taikymo praktika dar tik pradeda formuotis.

216. Visuomenės nusiteikimas pranešti apie korupciją nėra didelis, tačiau Pranešėjų apsaugos įstatymo taikymo praktikos analizė parodė, kad pranešimų daugėja.

217. 2019 m. informaciją pateikė 68 asmenys, iš jų 36 buvo pripažinti pranešėjais. Pagal pranešimuose pateiktą informaciją pradėti 7 ikiteisminiai tyrimai.

218. 2020 m. informaciją pateikė 81 asmuo (4 asmenys pateikė po kelis pranešimus) ir priimti 49 sprendimai pripažinti asmenis pranešėjais.

219. 2020 m. Lietuvos Respublikos prokuratūroje buvo gauti 2 prašymai dėl atlyginimo pranešėjams už suteiktą vertingą informaciją išmokėjimo. Prašymus pateikusiems pranešėjams buvo atitinkamai išmokėtas 15000 ir 4000 eurų atlyginimas. Taip pat 2020 metais vienam pranešėjui, kuris kreipėsi dėl kompensavimo už neigiamą poveikį ar patiriamus neigiamus padarinius dėl pranešimo apie tokį atvejį, išmokėta 1950 eurų kompensacija.

220. Išvada. Turi būti imamasi priemonių, skatinančių ir motyvuojančių pranešti apie korupciją. Tam tikslui pirmiausia turi būti užtikrinta tiek veiksminga pranešėjų, tiek asmenų, kurie neatitinka pranešėjo statuso pagal Pranešėjų apsaugos įstatymą, apsauga.

21 lentelė. Pasitikėjimo pranešėjų apsaugos sistema didinimo siektinos reikšmės

Požangos uždavinio vertinimo rodiklis	Pradinė reikšmė 2020m.	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2033 m.	Duomenų šaltinis
Prokuratūrai informaciją pagal Pranešėjų apsaugos įstatymą pateikusių asmenų skaičius	81				Lietuvos Respublikos generalinė

					prokuratūra
Priimta sprendimų pripažinti asmenis pranešėjais	49				Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra

V SKYRIUS DARBOTVARKĖS ĮGYVENDINIMAS

221. Darbotvarkės įgyvendinimą koordinuoja Vyriausybė.

222. Darbotvarkę pagal kompetenciją įgyvendina ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Generalinė prokuratūra, Viešųjų pirkimų tarnyba, VTEK, VRK ir kitos valstybės bei savivaldybių institucijos ir įstaigos. Piliečiai, nevyriausybinės organizacijos, suinteresuotos visuomeninės grupės, verslo, žiniasklaidos atstovai skatinami savo veiksmais prisidėti prie Darbotvarkės vykdymo, jos tikslo ir uždavinių pasiekimo.

223. Darbotvarkės pažangos stebėseną atlieka ir pažangos vertinimą organizuoja Specialiųjų tyrimų tarnyba.

224. Darbotvarkėje numatyto strateginio tikslo siekiama trimis etapais, įgyvendinant ketverių metų Darbotvarkės planus.

225. Darbotvarkės planus rengia Vyriausybė kartu su Specialiųjų tyrimų tarnyba.

226. Darbotvarkės planus tvirtina Vyriausybė.

227. Darbotvarkės planai tvirtinami ir keičiami juos suderinus su Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetu.

228. Darbotvarkės planų įgyvendinimas finansuojamas iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme atitinkamoms institucijoms skirtų asignavimų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų. Už reikalingų finansinių išteklių suplanavimą pagal kompetenciją atsako už Darbotvarkės planuose numatytų priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos.

229. Darbotvarkės planuose numatytas priemonės įgyvendinantys subjektai jas įtraukia į institucijų planavimo dokumentus.

230. Darbotvarkės planų įgyvendinimo stebėseną ir pažangos vertinimus, remdamasi savo valdoma informacija, Stebėsenos informacinėje sistemoje pateiktais duomenimis bei pagal atskirą Specialiųjų tyrimų tarnybos prašymą konkrečias priemones ir veiklas įgyvendinančių institucijų pateikta informacija, atlieka Specialiųjų tyrimų tarnyba.

231. Darbotvarkės planuose numatytų priemonių vykdytojais, Specialiųjų tyrimų tarnybai paprašius, kartą per metus, pasibaigus metams, bet ne vėliau kaip iki kitų metų kovo 15 dienos pateikia informaciją apie Darbotvarkės įgyvendinimo eigą, veiksmingumą, tai pagrindžiančius duomenis bei kitą įgyvendinimo rezultatų stebėsenai atlikti būtiną informaciją.

232. Specialiųjų tyrimų tarnyba per du mėnesius nuo Darbotvarkės 231 punkte nurodytos informacijos gavimo dienos, apibendrinusi gautą informaciją, pateikia Komisijai kovai su korupcija koordinuoti Darbotvarkės įgyvendinimo metinį vertinimą bei informaciją, susijusią su aktualiomis korupcijos rizikomis kiekvienoje iš valstybės veiklos sričių.

233. Likus pusei metų iki nustatyto Darbotvarkės įgyvendinimo laikotarpio pabaigos, Specialiųjų tyrimų tarnyba parengia ir Komisijai kovai su korupcija koordinuoti pateikia galutinį Darbotvarkės įgyvendinimo vertinimą.

234. Komisija kovai su korupcija koordinuoti, apsvarsčiusi ir įvertinusi galutinį Darbotvarkės įgyvendinimo vertinimą, per 10 darbo dienų nuo įvykusio posėdžio dienos Seimui, Prezidentui ir Vyriausybei pateikia informaciją, susijusią su Darbotvarkės įgyvendinimu.

235. Darbotvarkės įgyvendinimo metiniai ir galutiniai vertinimai skelbiami viešai Specialiųjų tyrimų tarnybos interneto svetainėje.